БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган.

№ 210 (8735) | 1958 оной сентябриин 5, пятница | Сэн 20 мүнгэн

Малай үбэлжэлгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаха

...уу малай тоо толгойе олошо...ха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ...гтэ дулаан байра байдал ту...э гэшэ тон ехэ удхашанартай. ...бликымнай түрүү колхозууд ...ооһо, мяха, үндэгэ хайшан гээд ...абанаб гэхэдэ, тэдэнэр жэл...жэлдэ үбһэ тэжээл дутамаггүй...бэлэдхэхэһээ гадна, ниитын ...малаа һайн байраар хангадаг, ...досотойгоор харууһалдаг байха

...ээ ажахые саашадань дэб...ын тула Коммунистическэ пар... Советскэ правительствын аба...хэмжээнүүдэй ашаар колхозуу...ызо доход нилээд дээшэлээ. ...нэ хүдөө ажахын артельнүүд ...эбэриин, тэрэ тоодо мал ажа...фермэнүүд дээрэ барилга үргэ... ябуулха, энэ хэрэгтэ мүнгэ зөө...ээр гаргашалха аргатай болоо. ...э болгон Кударын аймагай ...зуудые абаад үзэе. Һүүлэй ...жэлдэ эндэхид үхэрэй, хони...гуралай, гахайн байха хэдэн ...ад байрануудые шэнээр бари...байха юм. Эдэ барилганууд ...ндээ шулуугаар хэгдээ. Гад...с аймагайхид малшадай куль...ажаһуудал тухай мартангүй, ...э гэрнүүдые, культбаза болон ...зуудые бодхооһон байна. Му...элдэ эндэхи колхозууд үхэрэй ...хэ долоон, хониной—юһэн, ...н—дүрбэ, тахяа шубуудай ...а хоёр байра, 3 культбаза ту...э байнхай.

...эшэлэн Мухаршэбэрэй айма...«Үнэн», Ториин аймагай «Улаан ...тай», Сэлэнгын аймагай XX ...съездын нэрэмжэтэ, Иволгын ...ай «Заветы Ильича» болон ...колхозууд адуу малдаа ду...байрануудые үргэн далайса...ар барижа байна.

...яшье, ниитынгээ мал ажал ту...тиигэжэ эзэн ёһоор хандаха ...ал хаа хаанагүй үшөөл үзэгдэ.... Фермэнүүд дээрэ шэнэ бай...удые түхеэрхэ түсэб мүнөөшье ...э хангалтагүйгөөр дүүргэгдэжэ ...эр. Илангаяа Зэдын, Заиг...Хэжэнгын, Хориин болон бу...рим аймагууд тэсэшэгүй ноб...байдалда оронхой. Тусхайлан ...эдэ, Хориин аймагай колхо...энэ жэлдэ 2400 толгой хони...00 толгой үнеэдэй болон туга...170 толгой гахайн, 1000 гэрэй ...удай байха байра түхеэрхэ ...эй байгаа. Мүнөө 8 һарын үн..., шэмэрүүн хүйтэн сагай ойр...байхада хориинхид 600 хони...багтаамжатай оройдоол хоёр ...бэлэдхээ. Мүн Хэжэнгын ай... колхозууд хониной миил хоёр .... Зэдын аймагайхид гахайн ...хэ дүрбэн байра түхеэрэн...өөр, эдэ аймагуудта мүнөө ...ын хүдэлмэри зогсоогдожо, ...га хэдэг бригадануудынь та...хай байха юм.

...даа шэнэ байра барихын ха...ар хуушан байрануудые һэль...һаха шухала. Гэхэтэй хамта, ...үдэлмэри хүсэдөөр ябуулагда... ябуулагдахадаашье, мал ...ай хүдэлмэрилэгшэдэй хүсөөр ...дэнэ. Иимэ байдалтай эбсэжэ ...гүй, мал ажалай болон мал...й байра байдал заһабарилха ...ануудые дары эмхидхэхэ хэ...

...у малые, түбхын түрүүндэ ...ай үнеэдэй болон гахайн фер...а дээрэ, уһалха болон тэжээл ...хэ хүдэлмэриие оньһожо...а гээшэ мал ажалай продук...өөрынь үные химдаруулха, ...ай бүтээсые дээшэлүүлхэ хэ...айхабтар ехэ удхашанартай. ...энь, һаамхай үнеэдтэ бүлеэн ...гахада адагай захын 12—15 ...ээр ехэ һүн һаагдадаг бшуу. ...е тиимэ байгаа һаань, манай ...ууд болон совхозуудта энэ ...ал тон муугаар, удаанаар шиидхэгдэнэ. Үбэлэй үедэ бүхы үнеэдэймнай хахадһаа олонхинь хүйтэн уһаар уһалагдадаг, олохон колхозуудта хони ямаад үбэлдөө уһалагдадаггүй шахуу байһаар. Тиигэжэ мал ажалһаа ашаг шэмэ багаар абадаг, адуу малаа тураадаг, үхүүлдэг ушар үзэгдэнэ.

Партиин олохон райкомууд, аймгүйсэдкомууд адуу малдаа байра байдал бариха, заһаха, фермэнүүдтэхи ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха хэрэгтэ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралые үшөөл хандуулаагүй байһаар. Энэ яашье тэсэшэгүй дутагдал гээшэ. Юуб гэхэдэ, нёдондо үбэл малай һайн байрагүй колхозууд олон тоото томо болон жэжэ малаа гарзада оруулһан, тиигэжэ һү, мяха, нооһо багаар абаһан байха юм.

Мал ажалай фермэнүүд дээрэ байра байдал бариха асуудалые республикын Хүдөө ажахын министерство үдэр бүри, бодото һайнаар эрхилхэ уялгатай. Зүгөөр, тус министерство, Хүдөө ажахын министрын орлогшо нүхэр Казанцев иимэ хүтэлбэри ханганагүй, үйлэдбэриин болон малшадай гэр байрануудые барихадань колхозуудта зохистой туһаламжа үзүүлнэгүй, нютагуудтахи бодото байдал мэдэнэгүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй юм.

Адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлгые саашадаа иимэ тулюур нобшоор ябуулхын яашье аргагүй. Хүдөө ажахын министерство, тэрэнэй нютагуудтахи органууд, КПСС-эй райкомууд болон аймгүйсэдкомууд мал ажалай болон хүнүүдэй һууха байрануудые түхеэрхэ хэрэгые ёһотоор лэ гартаа абажа, колхоз, совхоз бүхэндэ барилгын түсэбые дүүргүүлхын түлөө һуларшагүй эрилтэ табижа байха ёһотой.

Тэрэшэлэн мал ажал дээрэхи хүшэр хүндэ хүдэлмэриие оньһожоруулха шухала. Энэ талаар РТС-үүд колхозуудта горьтойхон туһаламжа хүргэхэ үүргэтэй юм. Тэдэнэй зорилго юуб гэхэдэ, фермэнүүдые механизацилха тусхай монтажна бригадануудые байгуулха хэрэг болоно.

Республикымнай колхоз, совхозуудта энэ жэлдэ үбһэ тэжээл багаар абтажа байна. Тиимэһээ аймагуудай партийна, советскэ органууд, колхозой правлени, партийна организацинууд болон совхозой дирекцинүүд тэжээл бэлдэхэ түсэбөө дүүргэхын түлөө оролдолго ехээр гаргаха зэргэтэй. Колхоз, совхозууд үбһэ хуряалгаяа бишыхашье һуладхангүй, энэ хүдэлмэридэ хүнүүд болон механизмуудые нэмээн табиха ёһотой. Гадна, поли дээрэхи таряа хуряамсаарнь тэрэ дары һолоомынь суглуулха, һүрилхэ тон шухала. Һолоомоёо хожом суглуулжа абахабди гэлдээд, саһан доро оруулха ушар урда жэлнүүдтэ али олон үзэгдэдэг байгаа. Иимэ эзэн буса ябадалтай мүнөө жэлдэ эрид шууд тэмсэхэ ёһотойбди. Мүн үбһэ сабшаха, һолоомо суглуулхынгаа хажуугаар силос дараха түсэбөө һаяын үдэрнүүдтэ дүүргэхэ хэрэгтэй. Силос дарахадаа огородой эдеэнэй набша намаа мэхиинэтэй холин силос болгожо дараха шухала.

Тэжээл бэлэдхэхэ, малай шэнэ байрануудые бариха түсэбөө дүүргэжэ, хуушан байрануудыень һэльбэн заһабарилжа, мүнөө жэлдэ адуу малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын тула бүхы эрхэ байдал байгуулха гээшэ аймагуудай партийна, советскэ органуудай, колхозой правлени, парторганизацинуудай болон совхозой дирекцинүүдэй дайшалхы зорилго мүн болоно.

И. С. ТУРГЕНЕВЭЙ ДУРАСХААЛДА

(Уранзохёолшын наһа бараһаар 75 жэлэй ойдо)

...ет арад databaseородой агууехэ уран...шо Иван Сергеевич Тургене...урасхаалые гүнзэгы ехээр хүн.... Энэ гайхамшагта уранзо...шын ажабайдалда, зохёохы хү...эридэнь зорюулагдаһан выстав...нтябриин 3-да гүрэнэй литера...музейдэ нээгдээ. Ородой ...хэ уранзохёолшын яажа ажа...ан, яажа зохёолнуудаа бэшэ...байһан тухай хөөрэһэн выстав...үн зон һонирхон харана.

...ай ороной ажалшад И. С. ...эвэй зохёолнуудта айхабтар ...ай. Гансал Совет засагай жэл...дэ И. С. Тургеневэй зохёолнууд 854 дахин хэблэгдээ. Тэдэнэр хамта дээрээ 43 м[illegible] 625 хэһэгээр 56 хэлэн дээрэ гараһан байна.

Уранзохёолшын мэндэ байхадань толилогдоһон тэрэнэй роман, повесть, рассказ, очеркнууд витринэнүүдэй нэгэндэ табигданхай. Мүн богонихон бэшэгтэйгээр нүхэдтөө бэлэглэһэн номуудынь харуулагдана. «Нэгэ һара деревнидэ» («Студент») гэжэ зүжэгэй, мүн «Бежин нуга» гэжэ очеркын, «Хабарай уһан» гэһэн повестиин түрүүшын вариантын бодото гар бэшэгүүд онсо һонирхолтой байха юм.

(ТАСС).

ЛИТЕРАТУРА, ИСКУССТВЫН ЗОХЁОЛНУУДТА ЛЕНИНСКЭ ШАН ОЛГОХО КОМИТЕДТЭ

1959 ондо Ленинскэ шан олгохоор зохёолнуудые литература, искусстваар Ленинскэ шан олгодог комитет абаһаар. Тус комитет энэ зохёолнуудые 1958 оной декабриин 31 хүрэтэр абаха. Энэ болзорһоо хойшо шан олгохоор Комитедтэ дурадхагдаһан зохёолнууд 1960 ондо Ленинскэ шангуудые олгохо зохёолнуудтай хамта харагдаха.

Коммунизм байгуулгын зорилгонуудые бэелүүлгэдэ, советскэ обществын соёл культурые саашадань дэбжээлгэдэ туһатай элитэ ехэ хүдэлмэринүүд Комитедтэ харагдахаар абтана. Тэдэнэй тоодо үргэн арад зоной эгээл ехээр һайшааһан литература, хүгжэмэй, зураглан харуулдаг болон театральна искусствын, кинематографиин зохёолнууд ороно.

Творческо союзуудай, СССР-эй болон союзна республикануудай Культурын министерствын коллегинүүдэй театральна обществонууд болон бусад организацинуудай 1959 ондо Ленинскэ шангуудые олгохоор гэһэн зохёолнуудые саг соонь, зүбөөр шэлэн оложо дурадхахадань, Комитет эдэ зохёолнуудые алишье талаһаань гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ үзөөд, тогтоогдоһон болзор соо бүгэдэарадай зүбшэн хэлсэлгэдэ тэдэниие табиха аргатай байха юм.

Ленинскэ шангуудые олгохо тухай дурадхалнууд, дурадхагдаһан зохёолнууд тухай һанамжанууд, мүн зохёолнуудые ямар гуримаар дурадхаха тушаа бүхы асуудалнууд иимэ адресаар эльгээгдэнэ: Москва, К-9, проезд Художественного театра, дом 3-А, литература, искусствын зохёолнуудта Ленинскэ шангуудые олгодог СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Комитедтэ.

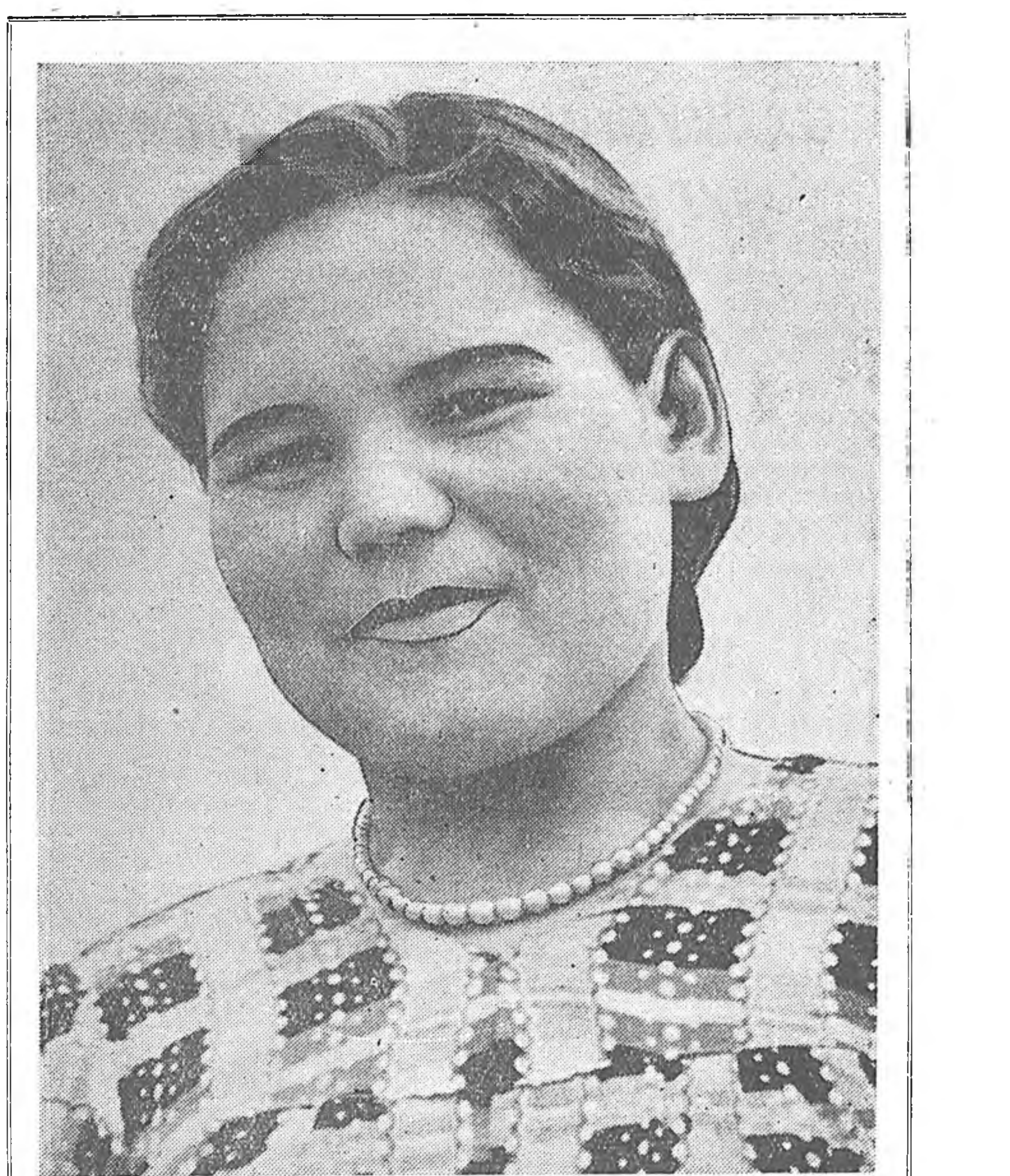
Кукурузаар Бүхэсоюзна семинар нээгдэбэ

Москвада кукурузаар Бүхэсоюзна семинар нээгдээд, үргэлжэлжэ байна. Энэ семинарта 500 шахуу хүн—хүдөө ажахын хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, научна институдуудай, туршалгын станцинуудай директорнүүд хабаадалсана. Ороной бүхы республика, хизаар болон областьнуудһаа ерэһэн семинарта хабаадагшад ороноймнай элдэб нютагуудта кукурузын баян ургаса ургуулгын дүй дүршэл халан абалсана, мүн түрүү колхоз, совхозуудай дүй дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэхэдэ һаалта хэжэ байһан дутагдалнуудые элирүүлнэ.

Кукурузые яажа тариха, харууһалхаб, тэрэнэй харууһалгые яажа комплексноор механизацилхаб, мүн кукуруза ургуулха, машинануудыень хүдэлгэхэ хэрэгтэ хүдэлмэрилэгшэдые, мэргэжэлтэдые, механизаторнуудые, звеньеводуудые яажа һургахаб гэһэн асуудалнуудые семинарта хабаадагшад зүбшэн хэлсэнэ.

Кукурузые квадратно-гнездовой аргаар тарижа, зүб квадрадуудые бии болгохо гээшэ шиидхэхы ехэ удхашанартай гэжэ Ставрополиин Хүдөө ажахын хизаарай управлениин ургамалай таһагай начальник нүхэр Чачин, Краснодарай Хүдөө ажахын хизаарай управлениин главна агроном нүхэр Голубятников болон бусад онсолон тэмдэглэбэ.

Нүхэд Н. Г. Игнатов, А. И. Кириченко, Н. С. Хрущев гэгшэд сентябриин 2-то семинарай хүдэлмэридэ хабаадалсаа.



Валентина Ивановна Вязьмина һаалишан болоһоор 4 жэл боложо байбашье, Прибайкальска аймагай Лазогой нэрэмжэтэ колхозой түрүү һаалишадай зэргэдэ гаранхай. Энэ һаалишан колхозой 1-дэхи МТФ-дэ хүдэлхэ зуураа, үнгэрһэн 8 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1780 литр һү һааһан байна. **Зураг дээрэ:** һаалишан В. И. Вязьмина.

Л. Хайдуровай фото.

АЖАЛААРАА ТҮРҮҮЛЭЭШЭД БУЛТАДАА— АЛДАРТАЙ БАЙДАГ ХОДОДОО

☆

ХУРЯАЛГЫН ТҮРҮҮШҮҮЛ

ҮДЭРТӨӨ 25—30 ГА ХАДАНА



«Улаан Бургалтай» колхозой механизаторнууд ургуулһан таряагаа гээлтэ хоролтогүйгөөр, богони болзорто хуряахын тула бүхы хүсэеэ элсүүлжэ байна.

Механизаторнуудай дунда лафетнэ жаткын машинист Базар Сукуевай агрегадайхид түрүү зэргэдэ ябана. Үдэртөө тэдэнэр 25—30 га таряа һайн шанартайгаар амяарлан хадана. Һүүлэй табан хоногой туршада нүхэр Сукуевай агрегат 127 гектар таряа амяарлан хуряагаад байна.

Зураг дээрэ: машинист Базар Сукуев.

Тори. **А. Дамдинов.**



Евгений Григорьевич Маркин шофёроор хүдэлжэ байһаар комбайнерай мэргэжэлые шудалжа, мүнөө жэл түрүүшынхеэ таряа хуряалга дээрэ ябажа байбашье, Прибайкальска аймагай «Путь к коммунизму» колхозой механизаторнуудай дунда түрүүлжэ гараба. Комбайнер Маркин үдэр бүриингөө даабариие 140 процентһээ дээшэ дүүргэдэг.

Зураг дээрэ: түрүү комбайнер **Е. Г. Маркин.**

Л. Хайдуровай фото.

☆ ☆

Алдуугаа дабтана

Баргажанай аймагай колхозуудта таряа хуряалгын эхилһээр хахад һараһаа үлүү саг үнгэрбэ. Эндэхи колхозууд таряа хуряалгын хүдэлмэриие 12—15 хоногой туршада дүүргэхэ гэһэн социалистическэ уялга абаһан байна. Хуряалгын хүдэлмэриие түргэнөөр ябуулхын тулада таряанайнгаа ехэнхи хубиие амяарлан хуряаха тухай уялгашье абтаа. Эндэ таряа хуряалга яһала саг соогоо эхилбэшье, тон унжагай нобшоор ябуулагдана. Жэшээнь, сентябриин 1-нэй мэдээгээр, аймаг дотор 9500 гектар ороохо таряанай оройдоол 3600 гектарайнь гэхэ гү, али бүхы ургасын 37 процентнь хуряагданхай. Таряа хуряалгын иимэ аали нобшоор ябажа байһан гол шалтагаан юуб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, машина, техникэ тон муугаар, бүтээсэ багатайгаар ашаглагдана, хоёрдохёор, зарим колхозуудта амяарлан хуряалгые тооногүй.

Аймагай зарим колхозуудта таряа хуряалга муугаар, эмхигүйгөөр ябуулагдана. Жэшээ болгон хэлэхэдэ, «Авангард» артелиинхид (түрүүлэгшэнь нүхэр Тимошенко, партийна организациинь секретарь нүхэр Кокорин) бүхыдөө 3 лафетнэ жаткатай юм. Теэд эндэ үнгэрһэн 15 хоногой туршада оройдосл 187 гектар тарян амяарлан хадагдаа. Артелиин хүтэлбэрилэгшэд «таряамнай набтараар ургаад, лафетнэ жаткаар хадахын аргагүй байна» гэжэ шалтадаг заншалтай. Тиихэдэнь аймагай хүдөө ажахын инспекциин главна агроном нүхэр Лапин «тус колхозой тарян яһала һайн, ехэнхи хубииень амяарлан хуряажа болохоор. Харин эндэхи хүтэлбэрилэгшэд таряагаа амяарлан хуряаха дурагүй дээрэһээ энэ хүдэлмэриие муугаар ябуулна» гэжэ хэлэнэ.

Мүн «Гигант» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Зверьков, партийна организациинь секретарь нүхэр Гаськов) 1975 гектар ороохо таряанайнгаа оройдоол 550 гектарынь хуряагаа. Эндэ колхозой 4 лафетнэ жатка 15 үдэрэй туршада миил 335 гектар амяарлан хадаа. Эгээл багаарнь абахада, лафетнэ жатка бүхэн үдэрэй 15 гектар, 4 жатка бүхыдөө 900—950 гектар амяарлан хадаха ёһотой байгаа бшуу. Эндэ түрүүшээр амяарлан хуряалга муу бэшээр ябадаг байгаа. Жэшээлхэдэ, колхозой түрүү механизатор Валерий Соколовой хүтэлбэрилдэг лафетнэ жаткын агрегадайхид үдэр бүри 24—25 га амяарлан хададаг һэн. Гэбэшье, һүүлэй үедэ «лафетнэ жаткамнай эбдэржэ, урагшаа ябанагүй» гээд амяарлан хуряалгаяа болюулха туйлдаа хүрэнхэй. Гадна, колхозойхид таряагаа комбайнаар сэхэ хуряахадаашье тон аали нобшоор ажаллажа, ургасаяа муу шанартайгаар, гээлтэ ехэтэйгээр абажа байнхай. Тухайлхада, 1 гектар газартань центнер хүрэтэр тарян гээгдэнэ. Мүн лэ иимэрхүү гээгдэнги, эмхигүй байдал «Звезда» колхоздошье үзэгдэнэ.

Зарим колхозуудта амяарлан хадагдаһан тарян үни удаан, олон хоногто хуряагдангүй һолоомынгоо узуурта хэбтэһээр газартаа нялдаад, комбайнаар суглуулхадань гектар бүриин центнер, центнерһээ үлүү тарян гээлтэдэ ороно. Иимэ баримтанууд «Гигант», Сталинай нэрэмжэтэ болон бусадшье колхозуудта үзэгдэнэ.

Эгээл энэ үедэ амяарлан хуряалгые үргэнөөр ябуулха ёһотой аад, зарим колхозууд таряанайнгаа ургасын хүсэд эдеэшэжэ, сэхэ хуряахаар болохынь хүлеэһээр үнэтэ сагаа дэмы үнгэргэжэ байна. Тиигээдшье таряа комбайнаар сэхэ хуряалгаяа тон муугаар ябуулна. Урда жэлнүүдтэ аймагай олонхи колхозууд амяарлан хуряалгые ёһо тэдыгээр үнгэргэдэг, машина, техникээ муугаар ашагладаг дээрэһээ таряа хуряалгаяа аяар һара хахад, хоёр һара соо унжагайруулжа, ороохо таряагаа ехээр гээдэг, зарим газарта таряагаа гутаадагшье байгаа.

Аймагай колхозууд үнгэрһэн жэлнүүдэйнгээ дутуу дунданнуудые усадхажа, ороохо таряагаа богони болзорто, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахын түлөө бүхы хүсэеэ, машина, техникээ элсүүлхэ ёһотой аад, мүнөө хуушанайхяараал ажаллажа байхань гайхалтай.

Д. Гыргенов, «Баргузинская правда» газетын хүдэлмэрилэгшэ,
О. Раднаев, манай корреспондент.

Иигэжэ баян таряа ургуулба

Прибайкальска аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой Клочневскиин комплексно бригадын полинууд дээгүүр энэ жэл үндэр ургасата тарян эдеэшэбэ. Городьба нютагта тариидаһан 20 гектарһаа 560 центнер шэниисэ абтаа гэхэ гү, дунда жэшээгээр гектарай 29 центнер ургаса гараа.

Хайшан гээд иимэ ургаса абтабаб гэхэдэ, нёдондо жэлэй июнь һарада тэрэ газарынь парлагдаад, август һара соо культиваци хэгдэһэн байгаа. Парай хоёрлогдохын урдатээ тэндэ шэбхэ гаргагдаһан юм. Үнгэрөөшэ хабар шииг нойтыень барихын тулада борнойлолго хэгдээ, культиватораар элдэжэ 15 сантиметр гүнзэгытэйгөөр хүрьһэниинь зөөлэрүүлэгдээ. Апрелиин хоёрдохи хахадта тарилга хэгдэһэн байна. Тиихэдээ гектар бүхэнэй 45 килограмм суперфосфат тараагдаа. Агротехническэ хэмжээ-ябуулгань энээгээр дүүрээгүй. Тарилга хэһэнэйнгээ һүүлээр газарайнгаа хүрьһые хоёр дахин катогдоо. Июнь, июль һаранудта таряанайнь бургаг үбһэн хоёр дахин түүгдэһэн байна.

Газарай хүрьһэндэ наг шэбхэ оруулха, «Онохойская—4» гэжэ шэнэ шэниисын үрэһөөр тарилга хэһэн байгаагүй.

А. Пономарев.

☆

ОВЁСОО ХАДАНА

КУДАРА-СОМОН. **(Телефоноор абтаба).** Аймагай Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозойхид хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, зориһон хэрэгээ бүтээжэ, аймаг соогоо эгээн түрүүлэн августын һүүл багта бүхы шэниисын, хара таряанайнгаа ургасые хадажа, хуряажа сүм дүүргэбэ.

Артелиин механизаторнууд оньһото машина, техникынгээ хүсэ мэдүүлэн, үдэр һүнигүй эршэмтэй шангаар ажаллажа, хамта 1380 гектар шэниисэ, хара таряа амяарлан хуряагаа. Бүхы шэниисэ, хара таряагаа 7 үдэрэй туршада амяарлан хадажа дүүргэбэ. Эндэ түрүү механизаторнууд нүхэд Владимир Кожевников, Дмитрий Антипинский гэгшэдэй лафетнэ жаткын агрегадууд халаан бүридэ 25—40 га хүрэтэр эрхим шанартайгаар амяарлан хададаг байгаа. Хадагдаһан бүхы таряагаа 8 хүдэлмэриин үдэрэй хугасаа соо суглуулжа, августын 29-дэ һүүлшынгээ гектар таряа хуряажа дүүргээ. Таряа амяарлан хуряалга дээрэ дүй дүршэл ехэтэй комбайнернууд, нүхэд Григорий, Иван Кожевниковтэн, Николай Воробьев гэгшэд 10 га даабариин орондо халаан бүридэ 25—32 гектар хүрэтэр хуряажа, эрхим амжалта туйлаа. Эртын ороохо таряанай ургаса хуряалгада илалта туйлаһан колхозой солото механизаторнууд овёсой ургаса амяарлан хадажа, эршэмтэ ажалаа жааханшье һуладханагүй.

Мүн колхозойхид шэнэ ургасынгаа эрхим дээжын 2300 центнер таряагаар ерэхэ жэлэй тарилгада үрэһэ хүрэнгэ бэлдээ. Гадна, 500 центнер таряа гүрэндэ худалдаа.

Д. Болхоев, манай корр.

Эдэбхитэй механизаторнууд

Һүүлэй үедэ Сталинай нэрэмжэтэ колхозой (Заиграй) таряалан дээгүүр ургаса хуряалгын халуун хүдэлмэри үдэрһөө үдэртэ улам шангадана.

Таряа хуряалгын түрүүшын үдэрһөө Анатолий Шапов, Игнат Вставский гэгшэдэй агрегадууд бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Нүхэр Вставский «С-6» комбайнаар 6 үдэрэй туршада 98 га һайн шанартайгаар хуряагаа. Тиихэдэ нүхэр Шаповай агрегат мүн лэ энэ үе соо 100 гектар таряа хуряаһан байха юм.

Тэрэшэлэн залуу комбайнернууд нүхэд Владимир Ивакин, Николай Васильев гэгшэдэй агрегадууд даабаряа ходо 100—110 процент дүүргэдэг болонхой.

Артелиин механизаторнууд бүхы ороохо таряагаа 10—12 үдэрэй туршада гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряаха зорилго табяад, эршэмтэйгээр ажаллана. Һүүлэй мэдээгээр, эндэ бүхыдөө мянга гаран гектар тарян хуряагдаа.

Л. Воробьев.

ЗАЛУУШУУЛАЙ hУРАЛСАЛДА КОМСОМОЛОЙ ЗҮГhӨӨ ҮДЭР БҮРИ АНХАРАЛ ТАБИХА

«Коммунистическэ ёhоор хүдэлхэ, ажаhуужа hураха ёhотой» гэhэн уряа ВЛКСМ-эй XIII съезд залуушуулай үмэнэ табиhан байна. Энэ эрилтэ дүүргэхын тулада залуушуулай эрдэм hургуули дээшэлүүлхэ ёhотой болоно. Комсомол, залуушуулай мүнөө жэлэй hуралсал эмхидхэхэдээ энэ эрилтэ хараадаа абалсаhан байгаабди.

hуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ 13 мянга шахуу хүн комсомолой политическэ hуралсалда, 7 мянга гаран залуушуул бусад элдэб hуралсалда хабаадаhан байха юм. Гэтэр, нилээд олон залуушуул ямаршье hуралсалда оролсонгүй үлөө hэн. hуралсалай энэ жэлдэ шэнэ кружогууд байгуулагдаа. Жэшээнь, комсомолой түүхэ шудалха кружок, комсомолой эдэбхитэдэй хабаадаха «Дэлхэйн картын дэргэдэ» гэжэ кружок бии юм. Гадна, экономико кружок олон болгогдоо. Комсомолой эдэбхитэдэй hургуули ехэ hайн байhанаа харуулба.

Хэдэ хэдэн аймагуудта, ВЛКСМ-эй Городогско горкомой дэргэдэ иимэ hургуули байгуулагдаа hэн. Энэ hургуулиин хэшээлнүүдтэ теориин, бодото ажалай шухала шухала асуудалнууд хэлсэгдэдэг байгаа. Жэшээнь, «Зургаадахи табанжэл соо городые хүгжөөхэ түсэб тухай», «Эхин организацида залуушуулай вечер үнгэргэхэ тухай», «Комсомолой хүдэлмэриин гол шухала зорилгонь коммунистическэ хүмүүжүүлгэ мүн» гэхэ мэтын асуудал хэлсэгдэдэг байhан юм. Хэшээлнүүдые иимээр үнгэргэхэдэ ажал хэрэгтэ ехэ туhатай байдаг hэн. Комсомолой эдэбхитэд залуушуулай хэжэ байhан хүдэлмэридэ хабаадалсадаг, тэрэниие урагшань татахын тулада оролдодог болоhон байна.

Хойто-Байгалай аймагта ВЛКСМ-эй түүхэ шудалха кружогой hурагшад үзэсхэлэн газарнуудаар ябажа, аймагай комсомолой организациин түүхээр hони hонин материал суглуулаа юм. Кружогой hурагшад Совет засагай түлөө ами наhаяа үгэhэн комсомолшуудай памятнигай дэргэдэ ошоhон, мүн түрүүшын комсомолшуудтай уулзаhан байха юм.

ПВЗ-гэй заhабарилгын-механическа мастерскойнуудай комсомолой организацида «Дэлхэйн картын дэргэдэ» гэhэн кружок хүдэлөө. Пропагандист Александр Гаврилов хэшээл бүхэндөө hайнаар бэлэдхэдэг, политическэ болон ураншайхаhай ном хэрэглэлсэдэг hэн. Хэшээл иигэжэ үнгэргэхэдэ хүнэй дура татадаг, hонирхуулдаг байха юм. hурагшадынь пропагандистhаа олон асуудал hурадаг байгаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ комсомолой hуралсал эмхидхэхэ хэрэгтээ республикымнай, комсомолой организаци баhа эндүү алдуу гаргаhан байха. Комсомолдо ороогүй олон залуушуул кружогуудта hуралсадаггүй шахуу байгаа. Зарим кружогуудта хэшээлынь hонигүй муугаар үнгэргэгдэдэг hэн. Мухаршэбэрэй, Хориин, Иволгын болон бусад зарим аймагуудай комсомолой организацинуудта иимэ ушар тохёолдодог байhан гээшэ. hурагшадай hанамжа, дурадхалые хараадаа абангүй, ёhо тэдыгээр кружогуудые эмхидхэhэн газарта hүүлэй hүүлдэ бирагүй дүн үзэгдэдэг байна. Эгээл иимэ шалтагаанhаа боложо, hуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ 244 кружок үгы болоо hэн.

hуралсалай үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүдые хараадаа абажа, комсомолой олон айкомууд политическэ hуралсалда бэлэдхэлээ дүүргэнтэжэ байна. hуралсалай ямараар эмхидхэхэнь тодорхойлогдоод, кружогууд байгуулагдаба. Мүнөө жэлдэ шэнэ кружогууд бии болгогдоо. Жэшээнь, «Коммунизм манай үеын бодото зорилго болонхой», «Социализмын, коммунизм байгуулгын экономическа шухала асуудалнууд» гэхэ мэтын кружогууд байгуулагдаа. Мүн комсомолой айкомууд болон горкомуудай дэргэдэ комсомолой эдэбхитэдэй hургуули бии болгогдохонь. Айкомой гэшүүд болон кандидадууд, шалгалтын комиссиин гэшүүд, бүхы эхин организацинуудай секретарьнар энэ hургуулида орохо. Энэ hургуулиин хэшээл hара соогоо 1—2 дахин болохо, тиихэдэ hурагшадынь ажалhаа сүлөөлэгдэхэ байна. ВЛКСМ-эй обком сентябриин 16—20-до пропагандистнарай семинар үнгэргэхэ, комсомолой түүхэ хайшан гэжэ үзэхэб гэhэн асуудалаар захяа заабари үгэхэ юм. Иимэ семинар аймаг аймагуудта үнгэргэгдэхэ.

Дээрэ дурсагдагша политическэ hуралсал ганса байха бэшэ, харин марксизм-ленинизмын үдэшын университедтэ, залуушуулай үдэшын hургуулида комсомол, залуушуул hуралсаха юм. Эдэ hургуулинууд ажалдаа түрүү ябаhан залуушуулай дээдэ hургуулида, техникумдэ орохын тулада хожомынь зууршалга хэхэ байна.

Комсомолой эхин организацинууд, айкомууд болон горкомууд марксизм-ленинизм үзэхэ хэрэгтэ ехэ анхаралаа табиха зэргэтэй. Энэ хэрэгтэ лекционно пропагандые мууса хэрэглэнэбди. ВЛКСМ-эй айкомууд болон горкомуудай дэргэдэхи лекторнүүдэй нэгэдэлнүүд оройдоо хүдэлнэгүй. Жэшээнь, Курумканай аймагта айкомой лекторнүүдэй нэгэдэлые даагшаар комсомол багша Н. М. Казакова томилогдоhон байгаа. ВЛКСМ-эй обкомой үнгэргэhэн семинарта байгаад, бусаhанайнгаа hүүлээр нүхэр Казакова юушье хээгүй. Зарим зарим аймагуудта богонихон лекци уншуулдаггүй, аман журнал, асуудал харюугай вечер эмхидхэдэггүй байна. Залуушуулай лектори үгы.

«Соёлой университет» байгуулхаар саг болоо гээд hанагдана. Коммунистическэ хүмүүжүүлгэ, хүгжэмэй искусство, атеистическэ пропаганда, наука болон техникын hонин гэхэ мэтэ юумэ энэ университедтэ байлгалсаа hаа, таарамжатай. Юрын лекториhоо энэ университет ямар илгаатайб гэхэдэ, эндэ тусхай вечернүүд, лекци-концертнүүд, тусхай темээр лекци уншуулха гэхэ зэргын хэмжээ-ябуулга эмхидхэгдэхэ юм.

Иимэ университет УССР-эй Жданов городто байгуулагдаhан байгаа. Городоймнай комсомолой эдэбхитэд суглаан дээрээ иимэ университедэй түсэбтэй танилсаад, hайшааhан байна. Университет тухай соносхол барлуулаад, комсомолой комитедүүдтэ эльгээhэниинь 1—2 хоноод ВЛКСМ-эй горкомдо хүнүүд хонходожо эхилээ hэн. Хүнүүд энэ университедтэ хабаадаха ехэ хүсэлэнтэй байгаа бэлэй.

«Азовсталь» заводой Культурын ордоной лекционно зал соо январь hарада энэ университет нээгдээ hэн. Тэрэ гэhэнhээ хойшо энэ байшанда ямаршье сагта залуушуул олоороо суглардаг заншалтай. Хэшээл бүхэндэ хүн шэнэ hонин юумэ ойлгожо абадаг, элдэбын темээр эндэ лекци уншагдадаг байна. Жэшээнь, «Хэмэл одон», «Түби хоорондын холбоон», «Кино хайшан гэжэ хэгдэдэг бэ», «Хүгжэм хайшан гэжэ ойлгохоб» гэхэ мэтын темээр лекци уншагдадаг байха юм. Хэшээлынь олониитын эдэбхитэдэй хүсөөр ямаршье түлбэригүйгөөр үнгэргэгдэдэг гуримтай. «Стол хайшан гэжэ түхеэрхэб, столдо хайшан гэжэ hууxaб» гэhэн темээр апрель соо вечер үнгэргэгдөө. Столово болон ресторануудай трестын директорэй орлогшо нүхэр Кенда энэ темээр залуушуулда hонирхолтой юумэ хөөрэжэ үгөө. Гэрэй ажалые хайшан гэжэ эрхилхэ тухай, химдаад, амтатай эдеэ хоол бэлдэхэ тухай залуушуулда нүхэр Кенда хөөрэжэ үгөө. Залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри иигэжэ ябуулхада ехэ hайн байгаа. Тиимэ хүдэлмэри комсомолшууд болон залуушуулые hонирхуулдаг, дурынь татадаг байба. Манай эндэшье иимэ hуралсал эмхидхээ hаа, таарамжатай гээд hанагдана.

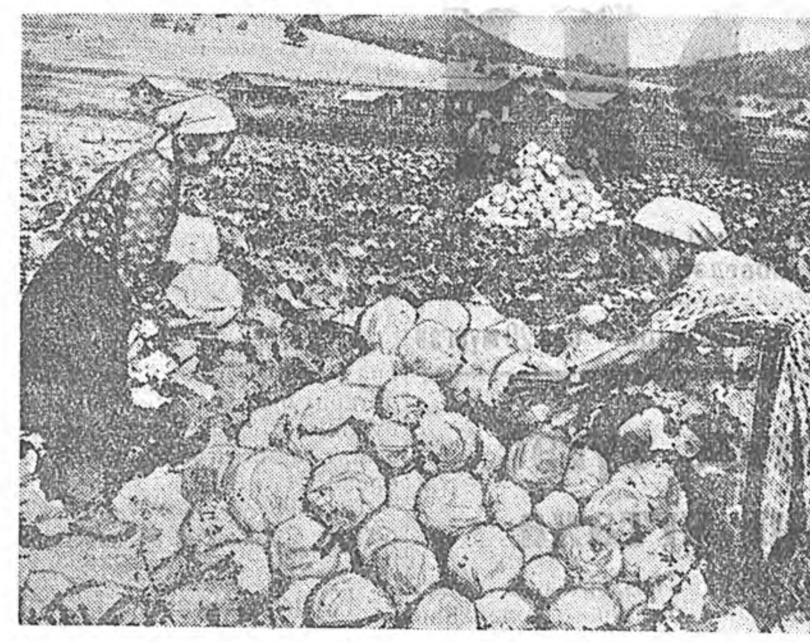
Комсомол, залуушуулай hуралсал олон янзаар эмхидхэжэ болоно. Тиихын тулада залуушуулай зүгhөө үүсхэл, эдэбхи хэрэгтэй. Партийна организацинууд, партиин айкомууд, илангаяа политическэ hуралсалай кабинедүүд комсомолшуудай hуралсал эмхидхэхэ хэрэгтэ туhалалсаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Д. Очиров, ВЛКСМ-эй обкомой пропаганда, агитациин таhагые даагшын орлогшо.

Шэнэ университет

Республикымнай шахтёрнуудай город — Гусиноозерскдо марксизм-ленинизмын үдэшын университедэй шэнэ таhаг нээгдэбэ. Тэндэ городой партийно-советскэ хүдэлмэрилэгшэд, тэрэшэлэн ашагта малтамалнуудай промышленностиин элдэб hалбариин мэргэжэлтэд, багшанар, врачууд марксизм-ленинизмын суртал шудалха юм. Хамта дээрээ 80 хүн hуралсаха байна. Сентябриин 3-да университедэй түрүүшын заняти болоо. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ институдай багша нүхэр И. М. Занданов политэкономёор лекци уншаа.

ОВОЩИИН БАЯН УРГАСА ХУРЯАНА



ЗУРАГ ДЭЭРЭ: энэ звеногойхид (наада тээнь, баруун гар талада Ц. С. Пурбуева өөрөө) капустынгаа ургаса хуряажа байна.

Ой модо соохорлуулан шарлуулhаар, адуу малай арьбан далангые зузаадхаhаар, амбаар, тоогуудые орооhо тарягаар билтаруулhаар алтан намарнай айлшалжа мандаа ерэбэл даа. Хүдөө ажалшад малдаа хүсэд дүүрэн хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлдэжэ абахын, тарягаа, огородой эдеэ богони болзорто хуряахын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллажа байна.

Энэ үедэ Иволгын аймагай «Коммунизм» колхозой огородой бригадын хүдэлмэрилэгшэд овощь хуряажа сүлөөгүй. Үбэлэй хагсуу хүйтэндэ, хабарай хара hалхинда, зунай аһгама халуунда шэн зоригтойгоор ажаллажа ургуулhан үгэрсэ, помидор, капуста гэхэ мэтэ огородой эдеэн харууhалагшадайнгаа ашыень харюулха гэhэндэл hайнаар ургаа.

Иван Матвеевич Яковлевай даадаг огородой бригада hүүлэй хэдэн жэлдэ овощиин үндэр баян ургаса хуряана. Энэ бригада 6 звено болгогдоод, колхозой центртэ, Кокорино, Гильбэрэ гэжэ нютагуудта ажаллана. Звенонуудые даагшадаар дүршэлтэй, мэргэжэлтэй хүнүүд томилогдонхой.

Овощь ургуулдаг звенонуудай дунда Цыренжап Санжиевна Пурбуевагай звеногойхид жэлhээ жэлдэ түрүүлжэ ябана. Урда жэлнүүдтэ эдэнэр гектар бүриhөө помидор, үгэрсэ 200 гаран центнер, капуста 300 гаран центнер хуряаhан байха юм. Эндэ иимэ амжалта хайшан гээд туйлагданаб гэхэдэ, звеногой гэшүүд ажалдаа үнэн зүрхэнhөө хандажа, овощь тарилгые, тэрэнэй харууhалгые агротехникын ёhоор бэелүүлнэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэнэ.

Звеное даагша нүхэр Пурбуева хүнүүдээ зүбөөр ажалдань хубаарилан табижа, тэдэнээ шадамараар хүтэлбэрилнэ. Овощиин үндэр баян ургаса hүүлэй гурба—дүрбэн жэлнүүдтэ хуряаhанайнгаа түлөө Цыренжап Санжиевна 1955—1958 ондо Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ удаа дараалан хабаадалсажа, Бага, Ехэ мүнгэн медальну[...] сарбуугай часы, оёдолой [...] шина гэхэ мэтээр шаг[...] hан байха юм. Мүн ай[...] республикын хүдөө аж[...] выставкэнүүдтэ хододоо [...] баадалсадаг.

Энэ звено үгэрсэ 4,5 г[...] та, капуста 4,5, помидор [...] гектарта таридаг байна. [...] ургасын түлөө тэмсэл н[...] hаа эхилнэ. Ургасаяа [...] hанайнгаа hүүлээр газар[...] халжа, үбэлдөө га бүр[...] 20—40 тонно наг шэбхэ[...] нер хахад үнэhэ, мүн [...] най аргал, минеральна [...] жүүлгэ элбэгээр оруулна [...] мидорой, капустын ра[...] ургуулгада анхарал [...] хандуулагдана. Апрель [...] эхеэр рассада парнигта [...] дана. Капустын зарим ра[...] хүйтэн парнигуудта hу[...] дабашье, дулаалуулаг[...] парнигайхида орходоо х[...] дэ тэсэмгэй байгаа. Рас[...] түрүүшын набшаhанай [...] тайжа эхилхэhээ хойшо [...] гаяа харууhалга hайжару[...] даа.

Рассада поли дээрэ [...] ратно-гнездовой аргаар [...] гагдаhан байна. Энэнь са[...] даа харууhалха, элдүүр[...] дэ тон зохистой байба. [...] ша ондо бороо хурагүй га[...] байбашье, звеногойхид [...] досотой hайнаар, үглөөнэй [...] ранhаа үдэшын боро ха[...] хүрэтэр ажаллажа, [...] hайн үрэ дүн туйлаба.

—hаянай хүйтэрөөд, [...] сэмнай өөдэлхэеэ болёод [...] на. Тиигэбэшье 540 центне[...] сэбэйнгөө орондо 600 [...] центнер үгэрсэ хуряага[...] Помидор 60 центнер шаху[...] ряагданхай. 50 центнер [...] капуста гүрэндэ худа[...] даад, үшөө абтажа байна,[...] жэ нүхэр Пурбуева хөөрэ[...]

Нүхэд Ц-Х. Пурбуева, Р[...] митова, Ц. Ринчиндорж[...] Ц. Пурбуева дүрбэн түс[...] таа үгэрсэ, помидор, ка[...] ургууланхай. Эдэнэр ха[...] лагдаhан түсэбөө үни [...] гээд, түсэбhөө гадуур хур[...] байна. С. Раднаева, Д. Цы[...] жапова, Т. Дабаева, [...] Аюшеева, Л. Батуева га[...] 0,28 га газарhаа түс [...] 40—40 центнер үгэрсэ а[...] тын 28-най мэдээгээр ху[...] гаа. Үгэрсэ, помидор, ка[...] хуряалга үргэлжэлhөөр.

—Мүнөө жэлдэ колхо[...] гансал огородhоо 500 [...] мянган түхэриг олзо о[...] хаар хараална. Түсэбөө д[...] гэхэмнай лабтай. Юундэб [...] хэдэ, 350 мянган түхэри[...] олзо ороод байна. Энэ[...] гол түлэб үгэрсэhөө бол[...] Харин үшөө помидор, ка[...] ехээр худалдахабди,—[...] колхозой ахалагша бухга[...] Б. Доржиев хөөрэнэ.

Иигэжэ «Коммунизм» [...] хозой огородой бригады[...] овощиин баян ургаса ур[...] жа, абаhан уялгаяа нэр[...] түрэтэйгөөр дүүргэжэ ба[...]

А. Бадаевай фото[...]

Шефүүд колхоздо туhална

Яруунын аймагтахи харгы заhабарилгын станциин хүдэлмэришэд Кировэй нэрэмжэтэ колхозые шефтээ абаhаар үнинэй юм. Шефүүд тус колхозой ажахыда нилээд туhална.

Харгы заhабарилагшад колхозой малай фермэ ошожо, гэр байрануудыень заhабарилhан, таряа хуряалгадань туhалалсаhан байна. Гадна, арбан хоёр хүнhөө бүридэhэн станциинхидай бригада энэ колхозой машина, зэмсэг заhабарилдаг мастерскойдо, гаражданъ нүхэнүүдые малтажа, столбнуудые зоожо үгөө.

Энэ ажалда станциин хүдэлмэришэд И. Фомин, Н. Михайлов, Н. Жданов гэгшэд hайнаар хүдэлмэрилөө.

***

Тэжээл бэлэдхэлгэ, таряа хуряалгада Романовка тосхоной эмхи зургаануудай алба хаагшад эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Эндэхи алба хаагшад hаяхан «Коминтерн» колхоздо ошоод, гурбан үдэрэй туршада hайнаар хүдэлмэрилжэ, 255 тонно силос дараба.

В. Байбородин.

Тобшо hонин

Закаменай аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой шофёр Нимба Дареев «ЗИС-5» маркын автомашинаар 120 мянган километр заhабаригүйгөөр ябажа, колхоздоо бага бэшэ зөөри арьбалаа.

Ц. Цыдыпов.

**

Механизаторнуудай Эльхиин hургуули дүүргэжэ, Хэжэнгын аймагай «Эрдэм» колхоздо ерэhэн залуу механизатор П. Кашапов өөрынгөө аха Гаровдинтой таряа хуряалга дээрэ хүдэлмэрилнэ. Тиигэхэ зуураа, лафетнэ жаткаар үдэрэй 17 гектар хадахын орондо 20—25 гектар хүрэтэр хадана. Тэдэнэр 5 үдэр соо 137 гектар таряа хадаа.

Д. Доржиев.

Хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй ажал-ябуулгые hайнаар хүтэлбэрилхэ

(1958 оной сентябриин 1-нэй „Правдын“ түрүү бэшэг)

Советскэ хэблэл шэнэ түхэлэй хэблэл мүн. Тэрэнэй онсо өөрэ зүйлнүүдэйнь нэгэниинь юуб гэхэдэ, манай хэблэл үргэн олон ажалшадтай нягта холбоотой юм. Бури революциин урда тээ гарадаг «Искра», «Вперед», «Пролетарий» «Звезда», «Правда» гэжэ ленинскэ газетэнүүдтэ гол түлэб хүдэлмэришэн корреспондентнүүд бэшэдэг байhан юм. Октябриин социалистическэ революциин hүүлээр манай хэблэл партиин хүтэлбэри доро хүгжэжэ, олон миллион хүнүүдэй hанал бодол харуулдаг зэбсэг, коммунизмын илалтын түлөө тэмсэлэй хүсэн түгэс зэбсэг болоhон байна.

Коммунистическэ парти большевик хэблэлэй ленинскэ гол ёhонуудые аршалан хамгаалжа, мүнөө али болохоор хүгжөөнэ. Советскэ хэблэл хүдэлмэришэдтэй, колхозниигуудтай, интеллигенцитэй улам нягта холбоо барисаатай боложо байна. КПСС-эй XX съездын hүүлээр хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй ажал-ябуулга дэбжэлтын шэнэ шатада оробо.

Манай орон дотор хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэд улам олошорно. Хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай, советскэ интеллигенциин түрүү түлөөлэгшэд хэблэлдэ улам олоороо бэшэдэг боложо байнхай, олониитын ажабайдалда тэдэнэй үүргэ улам дээшэлнэ. Хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй баян дүй дүршэлтэй байhанай ашаар, тэдэнэй культурно-техническэ, политическэ хэмжээнэй дээшэлhэнэй ашаар манай хэблэл ажахын, соёл культурын шухала асуудалнуудые зүбөөр, гүнзэгыгөөр харуулжа, арад зондоо улам ехэ нүлөө үзүүлдэг болоо.

hүүлэй жэлнүүдтэ нютагай партийна организацинууд хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй ажалябуулгын хүтэлбэриие hайжаруулха талаар яhала ехэ хүдэлмэри хээ гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Олонхи союзна республиканууд, Российска Федерациин, Украинын олон область, районуудта хүдэлмэришэн болон хүдөө бэшэгшэдэй съезд, зүблөөнүүд үнгэргэгдөө. «Труд», «Комсомольская правда», «Советская Россия», «Гудок» газетэнүүдтэ эдэбхитэйгээр бэшэгшэдэй зүблөөн үнгэргэгдөө.

Город, тосхонуудта, хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэд шалгалта-рейднүүдые улам олоор хэдэг болоо, промышленностиин, хүдөө ажахын шухала шухала газарнуудта хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй постнууд байгуулагдана. Магнитогорск, Стерлитамак болон бусад городуудтахи газетын редакцинуудай дэргэдэ хүдэлмэришэн бэшэгшэдэй hургуулинууд байгуулагданхай, газетэдэ эдэбхитэйгээр бэшэгшэдэй семинарнууд үнгэргэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта, хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй ажал-ябуулгые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ нилээд ехэ дутагдалнуудай бии байhыень обёоронгүй байжа болохогүй. Зарим партийна комитедүүд, газетын редакцинууд ажахын-политическэ шухала зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэд айхабтар ехэ хэрэг бүтээхэ шадалтай гэжэ тооногүй, зарим редакцинууд газетэ, журналаа хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдые ехээр хабаадуулангүйгөөр, гансал өөhэдынгөө хүдэлмэрилэгшэдэй хүсөөр гаргаха гэжэ оролдодог, энэнь буруу гэжэ «Советскэ хэблэлэй хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй ажал-ябуулгын хүтэлбэриие hайжаруулха тухай» КПСС-эй Центральна Комитедэй hаяхан абаhан тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Партийна организацинууд, газетын редакцинууд толилhон материалаарнай хэр hайн хэмжээн абтааб, эмхи зургаан, предприятинуудта, организацинуудта эльгээгдэhэн ажалшадай бэшэгүүдээр хэмжээн абтана гү гэжэ саг үргэлжэ анхаран шалганагүй, хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй элирүүлhэн дутагдалнуудые усадхаха гэжэ оролдоногүй. Манай үедэ эшэгүүритэ муухай ябадал гэжэ харагдадаг — хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдые мүрдэхэ, хашаха ушарнууд үзэгдэнэ, тиихэдэ иимэ муухай ябадал гаргагшад, шүүмжэлэл хабшагшад олон ушарта хэhээгдэнгүй үлэшэдэг байха юм. Советскэ хэблэлэй хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй ажал-ябуулга хүтэлбэрилхэ хэрэгые hайжаруулха шухала гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет заагаа.

Энээнэй ашаар коммунизм байгуулгын зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ тэдэнэй бэелүүлдэг үүргэ улам дээшэлхэ юм. Хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй дунда политическэ, эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри hайнаар ябуулдаг болохо гээшэ нютагай партийна органуудай зорилго мүн.

Олоhон дүй дүршэлөө согсолхын тулада, хэблэлэй ээлжээтэ зорилгонуудые тайлбарилан ойлгуулхын тулада хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй республиканска, хизаарай, областной, городой болон районно зүблөөнүүдые байд гээд лэ зарлажа байха шухала. Предприяти, барилга, транспорт, колхоз, совхозуудта хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй суглаанууд байд гээд лэ үнгэргэгдэжэ байха ёhотой. Газетэ, журналнуудай редакцида, томо томо предприятинуудта хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй эдэбхитэдэй hуралсал эмхидхэхэ шухала.

Хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй ажал-ябуулгые саашадань hайжаруулха хэрэгтэ предприяти, колхоз, совхоз, эмхи зургаан болон hургуулинуудай партийна организацинууд шухала ехэ үүргэ дүүргэхэ жэшээтэй. Тэдэнэр уншагшадай конференци болон газетэдэ эдэбхитэйгээр бэшэгшэдэй зүблөө үнгэргэлгэдэ, олониитын хаpалга, хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй рейднүүдые, постнуудые эмхидхэлгэдэ нютагай, түбэй газетэнүүдэй редакцида туhаламжа үзүүлжэ байха ёhотой.

Барлагдажа олоор хэблэгдэдэг газетэнүүд, ханын газетэнүүд хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй эгээл олоороо хабаададаг, хүмүүжэн ургадаг газар мүн. Тиимэhээ партийна эхин организацинууд нютаг шадарайнгаа хэблэлэй хүдэлмэриин хойноhоо хинаха, тэрэниие hайнаар хүтэлбэрилдэг болохо, мүн жэл бүри ажалшадай суглаанууд дээрэ ханын болон олоор барлагдадаг газетэнүүдэй редколлегиин тоосоо шагнажа, тэрэниие hунгадаг байха ёhотой.

Хүдэлмэришэн, колхозник, интеллигенциин бэшэгүүд—газетэ, журналай номер бүхэнэй таhаршагүй шухала хубинь мүн. Эдэ бэшэгүүд манай хэблэлые удха түгэлдэр болгоно, тэрэнэй нүлөөе дээшэлүүлнэ. Газетэ, журналнуудай редакцинууд ажалшадай бэшэгүүдые олоор толилдог байха ёhотой. Харин хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй газетэдэ гараагүй бэшэгүүд тухай редакцинууд тусхай партийна, советскэ, профсоюзна организацинуудта саг үргэлжэ мэдээсэжэ байха уялгатай. Тиихэдэ эдэ организацинууд ороhон бэшэгүүд тухай редакторнуудай мэдээсэлые байд гээд лэ зүбшэн хэлсэхэ, тэдэ бэшэгүүдээр шухала хэмжээ абажа байха уялгатай.

Хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй бэшэгүүдэй, хэблэлэй нүлөө дээшэлүүлхэ хэрэгтэ шухала анхарал хандуулха хэрэгтэй гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет өөрынгөө тогтоол соо партийна, профсоюзна организацинуудта, советскэ органуудта дурадхаа. Партийна, советскэ органууд хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй эльгээhэн бэшэгүүдээр абтаhан тодорхой хэмжээнүүд тухай организаци, зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй мэдээсэлые байд гээд лэ шагнадаг байха ёhотой.

Предприяти, колхоз, совхоз, советскэ, ажахын болон бусад организацинуудай хүдэлмэридэ би[...] hан дутагдалнуудые об[...] шүүмжэлхэдээ хүдэлмэришэн, [...] дөө бэшэгшэд туhатайшье, [...] хэрэг бүтээнэ гээшэ. Тиимэ[...] рим зоной зүгhөө хүдэлмэ[...] хүдөө бэшэгшэдые ямар нэ[...] гаар мүрдэхэ ябадалтай эбс[...] лохогүй. Бии байhан хуулиин[...] прокуратурын тусхай хэмжэ[...] хын хажуугаар, иимэ ушар[...] партийна органууд, үргэн ол[...] хэблэл зүбшэн хэлсэхэ ёhото[...]

Хүдэлмэришэн, хүдөө бэ[...] дэй ажал-ябуулгын хүтэл[...] hайжаруулгада «Рабоче-кре[...] ский корреспондент» журна[...] юумэ хэхэ ёhотой гээшэ. Энэ [...] нал хүдэлмэришэн, хүдөө бэ[...] дэй ажал-ябуулгын дүй [...] согсолхо, мүн тэдэнэй үмэнэ [...] даhан зорилгонуудые дэлгэ[...] гээр харуулха зэргэтэй. СС[...] журналистнуудай Союз [...] журналай редакцинуудай ол[...] тэй ябуулдаг хүдэлмэриин ду[...] шэлые согсолхо, нэбтэрүүлхэ, [...] хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэг[...] hуралсал эмхидхэхэдэнь па[...] организацинуудта туhалха ё[...]

Хүдэлмэришэн, хүдөө бэ[...] манай орон дотор түгэс хүсэн [...] Энэ хүсэн улам урган [...] Хүдэлмэришэн, хүдөө бэ[...] эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшэд, [...] партиин, коммунизмын хэрэг[...] лөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмс[...] байха юм. Хүдэлмэришэн, хүд[...] шэгшэдые али болохоор дэ[...] тэдэниие эсэшэ сусашагүйгөөр [...] мүүжүүлхэ, мүн hайн hайха[...] удхатай ажалдань тэдээндэ [...] бүриин туhаламжа үзүүлжэ [...] гээшэ партийна организаци[...] газетэ, журналай редакци[...] уялга мүн.

Мэргэжэлтын һанамжа

Үнеэдэй һү шэмые дээшэлүүлхэ арганууд

...үлөө ажахые хурдан түргэнөөр ...мөөхэ, хүн зоной эдеэ хоолой ...нүүдые орон дотороо улам эл... дэлбэгээр абадаг болохо тухай ...ти, правительствыһаа хараал... асари ехэ хэмжээ-ябуулгануу... бэелүүлхын түлөө тэмсэн, кол... совхозууднай һүүлэй 2—3 жэ... туршада һү, тоһо, мяха абал... дээшэлүүлхэ талаар зарим тэ... амжалта туйлаа гээшэ. Жэ... лхэдэ, манай республикын кол... совхозууд 1956 онойхитой са... лхада, үнгэрэгшэ жэлдэ һү һаал... нилээд ехээр дээшэлүүлжэ, ...н бүриһөө 142,6 процентээр ехэ ...һаһан байна. Колхоз, совхозуу... манай һаалишад, малшад энэ ...аһан амжалтаараа заахашье ...гаа амарнагүй. Хэрбээ нёдон... жэлдэ республикын һаали... үнеэн бүриһөө дунда зэргээр ...литр һү һааһан һаа, байгша он... үнеэн бүриһөө 1800 литрһээ бага ...һү һааха зорилго табинхай. ...зорилгоёо дүүргэжэ шадабал, ...колхозуудтамнай нёдондоноймхиһоо ...процентээр, совхозуудта 51 про... ...ээр ехэ һүн һаагдажа, үнгэрэг... жэлэйхиһээ бүхыдөө 33 мянган ...н һүн ехээр абтаха болоно.

...айгша оной үнгэрһэн 8 һарын ...өөр түрүү колхоз, совхозууд ...н уялгаяа амжалтатайгаар ...үүлжэ байна. Жэшээлхэдэ, ...батайн аймагай Калининай ...мжэтэ колхоз энэ үе соо үнеэн ...өө дунда зэргээр 1800 гаран ...һү һаагаа. Заиграйн «Красный ...тник», Иволгын «3-я пятилет-... колхозууд, Кяхтын, Бичурын ...зууд үнеэн бүриһөө 1600—1700 ...литр һү һаагаад байнхай. ...зарим колхоз, совхозууд ажа... ...жэлэй үнгэрһэн энэ үе соо ...700—800-гаад литр һү һаал...

...жэлэй эсэс болотор ойродоол ...р 4 һара үлэбэ. Тиигээдшье ...оз, совхозуудай эртэ түрэһэн ...м үнеэд шэргэжэ, хооһоржо за... ...а. Тиимэһээ жэлэй үлэһэн саг ...һаалишан, малшан бүхэн һү ...гаа али болохоор ехэдхэхын ...бүхы хэмжээ абаха, арга бо... ...жоёо бүримүһэн элсүүлхэ зэр... ...й болоно.

...үнөө сентябриин гараһаар һэ-... ...орожо, һоно, батаганааншье ...ржэ, үхэр малай эдеэлхэ, бэл... ...э таатай зохид болонхой. ...а, колхоз, совхозуудта үбһэ, та... ...ай ургаса хуряагдажа, үхэр ...е сабшалан, тарялангай хэн... ...үүр ногоондо. таряанай һуури... ...алшээхэдэ таарамжатай бо-... ...Мүн огородой эдеэнэй үлэгдэл-... ...е, турнепс болон бусад шэмэ-... ...тэжээлые шадаал һаа горьтой-... ...эдюулжэ, һайнаар адуулха хэ-... ...тэй.

...ээ үдэрнүүдтэ олон фермэ, гүүр-... ...тэ үнеэд үдэртөө хоёр һаагда-... ...болоо. Гэбэшье, зарим колхо-... ...үнеэдээ үдэртөө гурба һаадаг ...на. Үнгэрһэн жэлнүүдэй дүй ...эһөө харахада сүүдхэдээ 10— ...килограмм һу үгэдэг үнеэдые ...ртаа гурба һааһанай үлүү ...на. Юуб гэхэдэ, үдэр һураггүй ...и болоһон, үнеэдэй эгээл һай-... ...алшэхэ, эдеэлхэ хаһада, тэдэ-... ...нишэ тиишэнь ехээр намнаһан, ...най хэрэггүй ха юм. Тиигэн- хаар һаамхай үнеэдые һайн ногоотой газарта бүхэли үдэртэнь адуулжа, үдэшэ үглөө хоёрын һаагаад, һүнинь адуулаад байбал, үнеэд хараа байса һүтэй байха бшуу. Тиин тон һүтэй, сүүдхэдээ 25—30 килограмм һү гарадаг үнеэдые зүбөөр адуулаад, шэмэ ехэтэй, тон һайн нэмэлтэ тэжээл горьтойгоор эдюулжэ, гурба дахин һаахада 10—15 процентээр ехэ һү үгэдэг гээшэ. Хэрбээ үнеэдые милил адуулаад, шэмэтэ тэжээл горьтой эдюулээгүй һаа, үнеэдые 3—4 дахин һаахадашье һү ородоггүй. Тиихэдэ һая тугаллаһан үнеэдые гү, али шэнэ түрэһэн гунжадые заалһаа үдэрэй гурба һааха хэрэгтэй.

Жэлэй ямаршье сагта һү ехээр һаадаг болоһон ороноймнай баруун, центральна область, республикануудта үнеэдые гол түлэб намар, үбэл эртэ тугаллуулдаг байна. Энэнь юугээрээ һайн бэ гэхэдэ, намар, үбэл эртэ тугаллаһан үнеэд бүхэли үбэлдөө шэмэтэ тэжээл эдижэ, һү шэмээ татангүй, зунай ногоо эдихэдээ һүеэ дахин ехээр нэмээдэг ушартай.

Мүн баруун областьнуудай малшад элдэб шэмэтэ, ногоон тэжээл, силос, концентрат гэхэ мэтэһээ гадна, һаамхай үнеэдтээ хартаабха һайса эдюулдэг байна. Жэшээлхэдэ, Костромско областиин «12 лет Октября» колхозойхид нэгэ үнеэндэ сүүдхэдээ 48 килограмм хүрэтэр хартаабха эдюулжэ, үнеэн бүриһөө жэлдээ 5000 килограммһаа дээшэ һү һаана. Энээн дээрэһээ харахада, хартаабха хадаа ямаршье нэмэлтэ һайн тэжээлһээ дутуугүй, үнеэдтэ һү оруулдаг тэжээл гэжэ тодоронхой. Манай эндэхи колхоз, совхоз бүхэндэ һаамхай үнеэн бүридэ үдэрэй 10—15 килограмм хартаабха эдюулжэ һааха арга боломжо гүйсэд бии. Гэтэр, колхоз, совхозууднай үнеэдтээ хартаабха эдюулдэггүйнь гэмшэлтэй.

Колхоз, совхоз бүхэн үнеэдэйнгээ үүлтэр улам һайжаруулжа, эртэ шэргэдэггүй, бэеэр томо, тобир, түлөөр һайн, үдхэн һүтэй үнеэдые үсхэхэ зэргэтэй. Һайн, һүтэй үүлтэрэй үнеэд жэлэй 300 хоногтонь һаалгажа, өөрынгөө бэеын шэгнүүрэй 100 килограмм бүхэндэ 800 килограммһаа бага бэшэ һү үгэдэг байна. Теэд колхозуудай зарим жэжэ үүлтэрэй үнеэд жэлдээ оройдоол 6—7 һара һаалгаад лэ шэргэшэдэг ха юм. Тиихэдэ зарим яһала һүтэй, һайншье үүлтэрэй үнеэд аад, һая түрэһэн үедөө айхабтар һүтэй байгаад, удаадахи 4—5 һаранuудтань ехээр хооһоржо, түргэн шэргэшэдэг гээшэ.

Эртэ шэргэдэг үнеэдые зүбөөр һаажа, хооһоржо эхилхэдэнь дэлэнгыень һайса аршажа, нидхэржэ, эльбэжэ һаагаад, зоотехнигтэй зүбшэжэ, рационийнь зүбөөр табижа, шэмэтэ һайн тэжээл горьтойгоор эдюулээд, шэргэтэрнь һааха хэрэгтэй. Тиигэбэл, зарим үнеэд сагһаа урид шэргэхэеэ болидог байна. Илангаяа шэнэ түрэһэн гунжан үнеэдые зүбөөр һаажа, эртэ шэргээнгүй, шадаал һаа жэлдээ удаан һаалгахаар һургаха шухала. Зоотехническэ заабаряар үнеэдые зүбөөр һааха, дэлэнгыень сэбэр байлгаха, нидхэрхэ, үнеэн бүхэниие өөр өөрынь тогтомол ээлжээндэ һааха, тэдэнэртэ зөөлөөр, эзэн ёһоор хандаха гэхэ мэтые наринаар сахиха хэрэгтэй.

Гэбэшье, республикын олонхи колхозуудта нэгэ һаалишанда аяар 20—20 гаран хюһаран, тугалтай үнеэ даалгажархихадань, тэдэниие бултыень гараар һаахадаа, үнеэн бүхэнэй дэлэн аршажа, нидхэржэ, эльбэжэ, һайса эбилгэн һаажа хүшэхүрнэгүй бшуу. Тиимэһээ үнеэн бүхэн ходо дутуу һаагдажа байхадаа һү шэмээ ехээр татана, эртэшье шэргэшэнэ.

Зарим һаалишад үнеэдые зүбөөр һааха зоотехническэ заабариин эгээл гол шухала гурим, дүримые хүсэд мэдэдэггүй гэхэ гү, али тэрэниие сахидаггүй байха юм. Үнеэн бүхэниие зүбөөр шэргээжэ, дахин түрэтэрнь 2 һара тухай амаруулха, мүн энэ үе соонь үнеэдые зүбөөр, тусхай рационоор эдеэлүүлжэ, хүсэ шадал һайса абхуулха ёһотой. Тиигэбэл тугалыншье томо, тобир байдаг, удааншье һаалгадаг.

Гэхэтэй хамта, зарим һаалишад «үнеэд һаалгахал байна» гэжэ тугаллатарнь шоборжо гарадаг. Иигэжэ түрэтэрөө һаалгаһан үнеэд хүсэд амардаггүй, ехээр туража, муудажа, хойто жэлынь шэмээ татанги, эртэ шэргэшэдэг байна.

Республикын колхоз, совхозуудта эбэртэ малай һүрэгтэ үнеэдынь үшөөл үсөөн байһаар. Ойрын 2—3 жэлһээ республикын ажахы бүхэндэ үнеэдэй тоо бодо малай адагынь 40—45 процентнь болохо зэргэтэй.

Гадна, республикын зарим аймагуудта жэл бүри шахуу бүхы үнеэдэйнь 20—25 процентнь һубайржа, һү шэмэ биратай үгэдэггүй. Үнеэдэй олоороо һубайрһанай шалтагааниинь юуб гэхэдэ, гол түлэб харууһалга, эдеэлүүлгын муу, үбһэ тэжээлэй дутамаг дээрэһээ, буха, үнеэдэй ехээр туража, муудажа ондо ороһонһоо болоно. Мүн манай хэдэн аймагуудта малай, илангаяа үнеэдэй бруцеллез үбшөөр үбдэхэ ушар үшөө хүсэд усадхагдаагүй дээрэһээ жэл бүри тэдэнэй олонхинь тугал хаяжа, һубайржа гараха гү, али зарим ажахынууд яһала һүтэй, залуу үнеэдээ үүсэлхэ, мяханда тушааха баатай болодог гээшэ. Тиимэһээ колхоз, совхоз бүхэндэ буха, үнеэдэй харууһалга, эдеэлүүлгые эрид һайжаруулжа, үнеэдэй һубайралгые хороохо шухала. Мүн үнеэн хүгшэрбэ, муудаба гээд тэдэниие сагһаа урид үүсэлхэ, тушааха ябадалые сүм усадхаха саг ерээ. Тиигэжэ һайн үүлтэрэй, һүтэй үнеэн бүхэниие заабол 10—12 жэлэй туршада һаажа, түлынь абаха хэрэгтэй. Нютагай үүлтэрэй үнеэе һайн симментал бухын үрөөр үрэжүүлжэ, малай үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри хаа хаанагүй гуримшуулагдаха ёһотой.

Колхоз, совхоз бүхэндэ энэ талаар бии байгаа дутагдалнууд ойрын сагта эрид шууд усадхагдажа, һү һаалгые улам дээшэлүүлхэ бүхы арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэжэ, шухала хэмжээ-ябуулганууд абтаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Д.-Ж. Цыдендамбаев,
худөө ажахын наукануудай кандидат.



ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бичурын совхозой Нарин Заганай гүүртын мал адуулагша Жалсан Цыбикович Базаров.
Д. Цыбинкаповай фото.

Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо

УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭХЫЕ ОРОЛДОНО

Бадма Аюшеев Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо комбайнераар хэдэхэн жэлдэ хүдэлхэ зуураа, оролдосотой ажалайнгаа ашаар хүндэтэй болонхой. Энэ жэлэй таряа хуряалгын үедэ «Сталинец-6» комбайнаар 400 гектар таряа һайн шанартайгаар хуряахаб гэһэн уялга абанхай. Мүнөө һүүлшын мэдээгээр 300 шахуу гектар таряа хуряагаад байна. Нүхэр Аюшеев үдэртөө 20—21 га талмайһаа таряа хуряажа, түрүү зэргэдэ ябана.

ОРОЛДОСОТОЙ АЖАЛАЙ ҮРЭ

Буда-Цырен Данзанов оройдоо хоёрхон жэлэй урда тээ «Баруун Бэе» гэжэ газарта байрлаһан хониной отарые даагшаар томилогдобошье, хони харууһалха яһалахан дүй дүршэлтэй болонхой. Энэ жэлдэ нүхэр Данзанов 100 эхэ хониниһоо 100 хурьга абажа, гарзагүйгөөр харууһалжа байна. Мүн энэ жэлдэ нэгэ хониниһоо дунда зэргээр 3 кг. һайн шанартай нооһо хайшалаа.

ГАРАЖАА ЕХЭ БОЛГОНО

Урзанда жэлдэ арба гаран автомашинын багтаамжатай гараж баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа һэн. Мүнөө колхозой олон техникэтэй болоходо, тэрэ гаражынь ехэ болгогдохонь. Гурбан ехэ таһаг нэмэгдэн, шулуугаар бүтээгдэжэ байнхай. Эдэнэй нэгэндэ трактор, автомашина заһабарилха мастерской байха.

ЭДЭБХИТЭЙ ПОЧТАЛЬОН

Колхозой почтальон Цырен-Дулма Ишиева даабарита ажалдаа оролдосотойгоор хандадаг дээрэһээ колхознигуудайнгаа дунда хүндэтэй болонхой. Захигдаһан газетэ. журналнуудые эзэдтэнь тэрэ үдэртэнь хүргэжэ үгэдэг заншалтай. Мүн холын фермэ, гүүртэнүүдээр байдаг малшадта таһалгаряагүйгөөр шэнэ газетэ абаашана.

Б. Халзанов.

Сэлэнгэ.

Республикын уранзохёолшодой III съездын урда тээ

Энэмнай мүн лэ шухала хэрэг

— Үхибүүд гээшэ хүнэй байдалые шэмэглэхэ, баяр жаргал асарха сасуугүй үнэтэй эрдэни зэндэмэни болоно. «Адуу мал—адаг баян, үри хүүгэд — эрхим баян»—гэжэ бурят зон дэмы хэлсэдэг бэшэ ааб даа. Энэмнай удхатайхан лэ оньһон үгэ байха. Үхибүүд—ерээдүймнай ха юм. Манай хүмүүжүүлһэн үхибүүд хэһэн бүхы хэрэгыемнай гар даажа абаад, саашань үргэлжэлүүлхэ халаан бэеэрээ байна гээшэ. Эгээл иимэһээ ерээдүйнгөө халааниие зүбөөр, һайнаар хүмүүжүүлжэ, сэхэ сэбэр, совет ёһоной хүн болгохо гэжэ оролдодог гээшэбди.

Энэ талаар Коммунистическэ партимнай, Совет засагнай айхабтар ехэ анхарал оролдолго гаргадаг. Тиихэдэ манайшье республикын хуули засагаархин, олониитэ зон үхибүүдые зүбөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулдаг гээшэ.

Улаан бургааһан мэтэ ургажа ябаһан үхибүүдые уран һайханда һургаха хэрэг гээшэ мүн лэ ехэ удхатай. Энээн тушаа нэмээн тогтон хэлэхэ хүсэлэнтэйбди.

Энэ талаар газетэ, журналай, юрэнхыдөө уран зохёолой үүргэ сэгнэшэгүй ехэ байна.

Үхибүүд хэзээ өөһэдын газетэтэй болохоб?

Манай республикада хэдэн олон колхоз, совхоз, айл нютагууд бии гээшэб! Хэды олон үхибүүд һургуулида һуранаб, сүлөөтэйдөө гэртэхиндээ туһалнаб, дүүнэрээ харалсанаб, зунайнгаа амаралтын үеэр колхозой хүдэлмэридэ хамһалсанаб. Эдэ бүхы һонирхолтой хэрэг үйлые бэшэжэ байха үхибүүдэй бурят газетэгүй байнабди. Иимэ газетэ эдир багашуулай хүмүүжэлдэ хэды ехэ хэрэгтэйень түрэлхидшье, багшанаршье мэдэдэг. Теэд энэ шухала хэрэгтэ анхарал багаар хандуулагдана.

Эдэбхи үүсхэл ехэтэй, юумые үлөөн дутаангүй мэдэжэ абаха хүсэлэнтэй үхибүүдтэ өөрын газетэ бэлэглээл. Дайнай урда тээ «Костёр» гэжэ ород, бурят хэлэн дээрэ гарадаг газетэ байгша һэмнай. Хэды олон уншагшадтай һэм, пионерэймнай газетэ! Хэды һонин, туһатай хөөрэлдөөнүүд толилогдодог гээшэ һэм! Үхибүүдые һайн һайхан хэрэгтэ, һуралсалдань зоригжуулдаг бэлэйл.

Харин мүнөө... «Бурядай пионер» гэһэн радиогазетэ шагнаха бүхэндөө, иимэ удхатай газетэ гартаа бариха дурамнай хүрэнэ.

Үхибүүдтэ—журнал

Ород хэлэн дээрэ гоё һайхан журналнууд бии. Һургуулиинхидай «Пионер», жаахан үхибүүдэй «Мурзилка» журналнууд хэды олон эдир уншагшадтайб. Журналай шэнэ номерой ерэхые үхибүүд хүлеэжэ ядан байдаг. Харин манай республикын бурят үхибүүд өөһэдынгөө журналгүй байһаар. Культурын болон Гэгээрэлэй министерствонүүдэй хүтэлбэрилэгшэд үхибүүдэй культурна эрилтые хангаха тухай мартажархинхай. Манай республикын уранзохёолшод А. Шадаев, А. Тороев, Ж. Балданжабон, Д. Хилтухин, Д. Жалсараев, Ц. Бадмаев, А. Жамбалон, А. Мангатханов гэгшэдэй хүүгэдэй журналда эдэбхитэйгээр хабаадалсаха байһаниинь дамжаггүй.

Хүүгэдэй журнал эмхидхэгдээ һаа, уран һайханиие үхибүүдтэ ойлгуулха ехэхэн үүргэ дүүргэхэ байһаниинь элитэ. Манай республикада хүүгэдэй журнал бии болгохо арга боломжо бии. Уранзохёолшод, журнал хэблэхэ, барлаха шэнэ оньһон машина, хэрэгсэл бии.

Уран гоёор хэблэгдэһэн журнал бурят хэлээ дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн туһа хүргэхэ бэшэ аал! Республикынгаа үхибүүдые журналтай болгохын тула уран зохёолшодой Союз, Культурын болон Гэгээрэлэй министерствонүүд хамтаржа, оролдолго гаргаг лэ.

***

Үхибүүдые газетэ, журналтай болгохо гэһэн асуудалай дээдэ зургаануудта хэлсэгдэжэ, хүсэндөө ороторнь, бии байһан хэблэлэймнай газарнууд—«Бурят үнэн», «Бурядай залуушуул» газетэнүүд—эдир уншагшадта зай үгэжэ байг лэ гэһэн дурадхал байна.

«Бурядай залуушуул» газетэ һарадаа нэгэ дахин «Үхибүүдэй хуудаһа» эмхидхэжэ, үхибүүдэй ажабайдал тухай һониниие, үхибүүдэй номой шэнжэлэл, үхибүүдэй уран зураг, бэшэһэн шүлэгүүдыень, мүн пионерэй дуунуудые толилжо байхань яанаб. Үхибүүдтэ зорюулжа бэшэдэг уранзохёолшодшье шүлэг найруулгаяа толилходонь болохо бэшэ гү.

«Бурят үнэн» газетын «Үхибүүдэй булан» эмхидхээ һаань яахаб. Толилхоор зүйлнүүдэй ороо һаа, аятай зурагтай гаршаг доро толилхо ёһотой. Үхибүүд «Бурят үнэн» газетэ абахадаа, өөрынгөө булангые бэдэршэхэ бшуу.

Тиихэдэ Арадай творчествын байшан үхибүүдэй уранһайханай бүлгэмүүдтэ анхаралаа табидаггүй байна. Энэнь буруу гээшэ. «Эстрадна сборнигуудайнгаа» жэлэй нэгэ номерые һургуулиин уран һайханай хүдэлмэридэ зорюулаа һаань, ехэ һайн байха һэн.

«Байгалай толон» журнал арбаад гаран—хорёод хуудаһатай түлбэригүй хабсаргалтые үхибүүдтэ зорюулжа, номер бүхэндөө хэблэдэг һаань, юундэ болохогүйб.

Эб зүбөөрнь хөөрэлдөөд эмхидхээ һаа, эдэ бүгэдые хэжэ шадаха байнабди. Энэ хэрэгтэ туһа үзүүлхэ шухала.

Г. Чимитов.

„Байгалай толон“ журналай һонин

Бурядай АССР-эй, РСФСР-эй, СССР-эй уранзохёолшодой съезднүүдые, Ташкент городто болохо Ази, Африкын оронуудай уранзохёолшодой конференциие угтуулан, «Байгалай толон» журнал хэдэ хэдэн статья тунхаглаа. Бурядай уранзохёолшодой съездэ зорюулжа, драматургиин талаар В. Найдаковой, уран зохёолой мэргэжэлэй талаар Н. Дамдиновай, мүн бусад статьянууд хэблэгдэбэ. Тэрэшэлэн Зүүн оронуудай (Корейн, Хитадай, Монголой, Ливанай) уранзохёолшодой элдэб зохёолнууд хэблэгдээ.

Гомбо Гэдэбэй.

Социализм шажан хоёр хоорондоо эбсэшэгүй

...учна социализмын үндэһэ һуу... ...табигша Карл Маркс шажанай ...шанарые тодорхойлхо зуураа, ...а хадаа арад зониие мунха... ...даг номнол мүн гэжэ нэрлэһэн ...Марксын энэ тайлбаринь ша... ...мүргэл тухай асуудалаар марк... ...н баримталдаг һургаалай гол ...нь болоно гэжэ В. И. Ленин ...лоог байгаа.

...Диалектическэ материализм ...рксистска философиин гол һур... ...нь мүн байха зуураа, ямар ...н шажанда харша юм. Диалек... ...кэ материализмын һургаалай ...р ажалаа ябуулдаг Коммунис... ...кэ парти шажанай номнолтой ...үргэлжэ эбсэшэгүйгөөр тэмсэнэ. ...учна социализмын һургаалые ...н нийтэ ажалшадай һайшаан ...рдэг болоһые марксизмын дай... ...хараадаа абангүй байжа ша... ...ргүй байна. Тиимэһээ тэдэнэр ...на социализмын һургаалые ...ргүй» болгохые, революционно ...лые буруушааһан ямар нэгэн ...н хуурмаг номнолтой социа... ...мын һургаалые нэгэдхэхые орол... ...Тэдэнэр эгээл иимэ аргаар ...лизмын һургаалые шажанай ...нолтой хоорондонь дүтэрхы бол... ...е һэдэнэ. Социализмын һургаа... ...й шажанай номнолой хоорондоо ...н болоһоной шалтагаанаар лэ ...нийтэ ажалшад социализмда ...гтай боложо байна гэжэ тэдэ... ...«тайлбарилна». Социализмын ...аал иимэ баталамжые түрүү... ...ээ хэрэглэнэ бэшэ.

Социализмын һургаалые шажанай номнолоор һэлгэхые оролдоһон «бодото социалист» Герман Криге гэгшые К. Маркс Ф. Энгельс хоёр үшөө 1846 ондо шангаар шүүмжэлһэн юм.

Шажанай номнолые дэмжэдэг хархис философи марксизмын философиие шүүмжэлхэ зуураа, социализмын һургаалые шажанай номнолтой адлидхахые оролдоһон байгаа. Энэ һургаалай хорото удхашанарые В. И. Ленин элирүүлэн шүүмжэлжэ, бута сохиһон юм. Социализмын һургаалые шажанай номнолдо дүтэрхы болгохые һэдэгшэд шажанай номнолые нэгэ бага шэнэлхэ, эрдэм наукын, шажан мүргэлэй онсо илгаае балартуулха зорилготой байгаа гэжэ В. И. Ленин заагаа һэн. Шажанай номнол баримталагшадай диилэнхинь эгээл тэрэ үедэ эрдэм наукын һургаалда сэхэ доботолхоёо болёод, эрдэм наукын һургаалые шажанай һургаалда дүтэрхы болгохо шухала гэжэ тоолодог байгаа.

Эрдэм наукын һургаалые шажанай номнолоор—фидеизмын номнолоор һэлгэхые оролдогшод империализмын үедэ илангаяа олошоржо, эрдэм наукын аша туһые «мэдэрхэ» зуураа, эрдэм наука хадаа шажанай һургаалые хэрэглэнгүй байжа шадахагүй юм гэжэ тайлбарилагша һэн. «Мүнөө үеын фидеизм наукын аша туһые арсана бэшэ, бодото байдалые зүбөөр харуулха гэһэн наукын һэдэлгыел арсана» гэжэ Ленин бэшэһэн юм (Зохёол, 14-дэхи том, 113-дахи нюур).

Мүнөө үеын шажанай эзэд В. И. Ленинэй шүүмжэлһэн баримтануудые ажалдаа саг үргэлжэ хэрэглэнэ. Римдэхи католигуудай һүмын хүтэлбэрилэгшэд коммунизмда эсэргүүсэн тэмсэхэ зуураа, социализмые үгы хэхые, социализмын һургаалые шажанай номнолтой нэгэдүүлхые оролдоно. «Христианска социалистнууд» гэжэ нэрлэгдэдэг хари гүрэнүүдтэхи шажанай ажал-ябуулагшад социализмын һургаалые шажанай номнолтой «нэгэдхэхые» оролдоно. Социализмын һургаал шажанай номнолдо түшэглэнэ гэжэ тэдэнэр мэдүүлнэ. Шажанай номнолшод эгээл иимэ арга хэрэглэжэ, политическэ шэнэ оршон байдалда, капитализмын оронуудтахи үргэн нийтэ ажалшадай социализмда туйлай ехээр дурладаг болоод байһан мүнөө үедэ ажаллана.

Хари гүрэнүүдтэхи шажанай зарим ажал-ябуулагшад Советскэ Союзда дуратайгаар хандадаг болонхой. Прогрессивнэ үзэл бодолтой эдэ ажал-ябуулагшад христосой шажанай номнол коммунизмын һургаал хоёрые нэгэдүүлхые оролдоно. Эб найрамдалай түлөө, СССР-ые, социализмын лагериие хамгаалхын түлөө тэмсэдэг эрэлхэг зоримгой иимэ ажал-ябуулагшадые бидэнэр амаршалха зуураа, наукада харша шажанайнь номнолые һайшаахагүй байнабди. Марксистнууд шажантай юрэ тэмсэдэггүй, харин хүдэлмэришэн ангиин политическэ зорилгонуудтай тааралдуулан тэмсэдэг юм. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэд—шажан бурханда шүтэгшэдшье, бурхантай тэмсэгшэдшье политическэ нэгэн адли зорилготой байна. Яахадааб гэхэдэ, эб найрамдалай түлөө үргэн нийтэ арад эдэбхитэйгээр тэмсэнэ. Элдэб үзэл бодолтой хүнүүд эб найрамдалай түлөө, мүн фашизмда эсэргүүсэн тэмсэхэдээ политическэ асуудалнуудаар нэгэн һаналтай байна. Гэхэ зуура, хоёр ондоо — материалистическэ, шажанай үзэл барималагшад идеологическа асуудалнуудаар арсалдахаяа болихо ёһогүй.

Марксизмын һургаалые олон миллион ажалшадай һайшаан дэмжэдэг болоһонһоонь хойшо хархис буржуазинар марксизмын һургаалые оппортунистнуудай хүсөөр һуларуулхые оролдоно. Оппортунистнууд научна социализмын гол һургаал болохо диалектическэ материализмые, мүн тэрэшэлэн шажан мүргэлые арсаһан һургаалые ямаршье сагта буруушаахые оролдодог байгаа.

Мүнөө үедэ марксизмын һургаалые шүүмжэлдэг оппортунистнууд империалистическэ буржуазин номнолые ажалшадта тарааха зуураа, марксизм-ленинизмын теоретическэ һургаалнуудтай эсэргүүсэн тэмсэдэг байна. Тэдэнэр марксизм-ленинизмын философиие буруушааха зуураа, шажанай номнолые хэрэглэнэ.

Урдань Франциин баруунай тала баримталдаг социалистнуудай хүтэлбэрилэгшэ байһан Леон Блюм социализмын, шажанай һургаалые хоорондонь дүтэрхы болгохые оролдодог байгаа. Блюм социализмын һургаалые шажанай номнолдо дүтэрхы болгоходоо ангиин тэмсэл тухай марксистска теориие буруушааха гэһэн зорилготой байгаа.

1957 оной ноябрьда толилогдоһон Австриин социалистическэ партиин шэнэ программын даб дээрэхи проектые марксизмые шүүмжэлэгшэд бүри һаяшаг ехээр һайшаан магтаһан байна. Урдань марксизмые шүүмжэлһэн К. Каутскиин хүбүүн Бенедикт Каутский дээрэ дурсагдаһан проектые зохёогоо. Ангиин зүрилдөөе һуларуулха тухай, буржуазна демократиин ашаар капитализмһаа социализмда шата дамжан орохо тухай оппортунистическэ баталамжанууд энэ проект дотор дэбжүүлэгдэнхэй. Шажан мүргэл тухай марксизмын һургаал дээрэ дурсагдаһан проектдэ огто арсагдана. Социализм өөрын үзэл сурталгүй юм гэһэншүү урдын ревизионистнуудай баталамжанууд дахин дабтагдана.

Манай ороной шажан мүргэлэй олохон ажал-ябуулагшад Совет гүрэнэй бодото ажабайдалые шажанда шүтэгшэдтэ буруугаар харуулхые оролдоно. Коммунизмын һургаал хадаа христос шажанай номнолые бэелүүлжэ байна гэжэ шажанда шүтэгшэдтэ ойлгуулхые хүсэдэг байна. Коммунистическэ парти «түрүүшын коммунист» христосой номнолые бэелүүлнэ гэжэ сектантнууд нэгэнтэ бэшэ заадаг.

Һүмэнүүдтэхи ажал-ябуулагшад Совет засагта хамааралсанагүй гэбэшье, шажанай номнол манай партиин һургаалда харша байһан зандаа. Шажанай номнолдо шүтэхэ шалтагаанай манай орондо үгы болоһоной ашаар совет хүнүүдэй олонхинь шажан мүргэлдэ шүтэхэеэ болёо, тиибэшье шажан мүргэлдэ шүтэдэг хүнүүд манайда үшөөл бии байһаар. Шажанай ажал-ябуулагшад өөһэдынгөө һургаалые олон тоото ажалшадта этигүүлхэ хүсэлэнтэй.

Шажан мүргэл коммунизм байгуулгада тойбо хэнгүй, харин «туһа» хүргэнэ гэжэ шажанай ажал-ябуулагшад баталдаг байна. Тиигэжэ эдэнэр бодото байдалые буруугаар харуулхые оролдоно. Шажан мүргэл хадаа коммунизм байгуулгада тодхор хэнэ, хүнүүдэй эдэбхи үүсхэлые бууруулна, политическэ асуудалнуудта хайша хэрэгээр хандахаар хүмүүжүүлнэ. Бүхы совет арад шажанда харша эрдэм наукын туйлалтые хэрэглээд байхадаал коммунизмые амжалтатайгаар байгуулха аргатай байна.

Нийтын ажал хүдэлмэридэ шажанай һайндэрнүүдэй туйлай ехэ тодхор хэдэг байһыень хараадаа абангүй байхын аргагүй. Тиимэ һайндэрнүүдэй үедэ, илангаяа, хүдөө нютагуудта ажаһуугшад ажал хүдэлмэриһөө ехээр һаатадаг байна. Шажан мүргэлдэ шүтэдэг ажалшадта анхаралтайгаар хандаха зуураа, байгаалиин ушар ёһые тэдэнэртэ научна ёһоор тайлбарилан ойлгуулха, шажанай номнолой хоротой байһые тайлбарилха гээшэ угаа шухала.

Шажан хадаа коммунизмын һургаалай харша дайсаниинь юм, коммунизм шажан хоёр эбсэшэгүй.

М. ГАПОЧКА.

ШАНДА ХҮРТЭҺЭН АГРЕГАТ

Өөһэдын машина, техникэтэй болоһон түрүүшынгээ хабар Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз тарилгые хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр үнгэргөө һэн.

Таряа хуряалгын эхилхэдэ эндэхи механизаторнууд ургасаяа саг соонь, шанар һайнтайгаар хуряажа абаха зорилготойгоор поли дээрээ гараһан юм. Колхозой комбайнер комсомол Владимир Батажаповай агрегат «С-6» комбайнаар хүдэлмэриин 5 үдэр соо 102 гектарай таряа хадажа сохёод байна. Агрегат хуряалгада гараһанһаа хойшо һаатабаригүйгөөр ажаллана.

Колхозой механизаторнуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ энэ агрегат түрүү һуури эзэлжэ, правлениин, партийна организациингаа дамжуулгын Улаан тугта, мүнгэн шанда хүртэбэ.

К. Жалсараев.

Хори.

Зүүн хуурайнхид түрүүлнэ

Хорнин леспромхозой модо бэлэдхэлэй Зүүн Хуурайн участогай модошод Октябриин 41 жэлэй ойн урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, ажалайнгаа бүтээсые эрид дээшэлүүлхын түлөө шангаар тэмсэнэ.

Зүүн хуурайнхид оролдосотой ажалайнгаа ашаар жэлэй эхинһээ хойшо леспромхозойнгоо дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябалсаһан юм. Мүнөө Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөөнэй дэлгэржэ эхилхэдэ, туйлаһан амжалтаяа улам арьбадхаха гэжэ шиидээ. Тэдэнэр модо бэлэдхэн таллуулха 8 һарынгаа даалгабарине болзорһоонь арбаад үдэр урид дүүргээд, сентябрь һарынгаа даалгабари бэелүүлжэ байна.

Энэ участогта нүхэр Подлецовой даадаг бригадын гэшүүд үдэрэйнгөө нормые 150—200 процент хүрэтэр дүүргэжэ, бригада хоорондын мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Тракторист Александр Плотников модо таллуулга дээрэ хүдэлмэрилхэ зуураа, трактораа дүүрэн хүсөөрнь ашаглан, халаан соо 48 кубометр модо шэрэхэ нормоёо 60—65 кубометртэ хүргэнэ. Шофёр Н. Пискунов август һарада 267 кубометр модо шэрэхэ даалгабаряа 485 кубометр хүрэтэр дүүргэв.

Эндэхи модошод сентябрь һарадашье бүри ехэ амжалта туйлаха зорилготойгоор хүдэлмэрилжэ байна.

Б-М. Дондоков.

Һайн харууһанай аша

Мухаршэбэрэй аймагай «Искра» колхозой хонишод хонин һүрэгэйнгөө тоо толгой олошоруулхын, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө тэмсэлдээ энэ жэл бага бэшэ амжалта туйлаа. Колхоз 100 эхэ хонин бүриһөө 86 хурьга абаад, гарзагүйгөөр мал болгожо байна. Тиихэдэ үүлтэртэ хонидойнь отарынхид 104 хурьга 100 хонин бүхэнһөө абанхай.

Хэрбээ колхоз 1957 ондо бүхы дээрээ 238 центнер нооһо абаһан байгаа һаа, энэ жэлдэ 248 центнер абаба. Тэрэнь хонин бүридэ хубаахада дунда зэргээр 3,6 килограмм болоно. Үүлтэртэ хонидой отарынхид хонидойнгоо толгой бүриһөө 4,5 килограмм нооһо хайшалһан байна. Тиихэдэ нүхэр Лаптевай даадаг эрье хонидой отара 4,5 килограмм нооһо хонин бүриһөө хайшалаа.

Хурьгатайгаа бүхы хонидынь 12 отарада хубаагдажа, зунай бэлшээридэ гаргагдаһан байгаа. Мүнөө тэдэ һүрэгүүдынь нилээд хүшэ абаа.

Хонишод малайнгаа үбэлжэлгэдэ бэлэдхэн, хото хорёогоо заһабарилжа, шэбхэ хоргооһыень гаргажа байна. Ахалагша хонишод Е. Н. Горюнов, Г. И. Золотарев гэгшэдэй отарануудта малай байра заһабарилга илангаяа эмхитэйгээр ябуулагдана.

Эхэ хонидто эдюулэгдэхэ үбһэн, силос, модоной набша намаа нилээдгүй бэлдэгдээ. Ороондо оруулагдаһан 1000 шахуу хониднoo ноябрь, декабрь һарануудта хэнзэ хурьгад абтахаар хүлеэгдэнэ.

— Абаһан уялгаяа дүүргэхэ найдабари бии,—гэжэ Хонхолойн хонишод мэдүүлнэ.

М. Николаев.

Культурын байшангай үүсхэлээр...

Тээ мэндэ Зэдын аймагай Культурын байшан соо хүн зон олоор сугларба. Тус клуб олон жэлэй туршада хүдэлжэ байбашье, эгээл түрүүшынхеэ «Мэдэрэлэй хүсэн» гэжэ аман журналаар вечер үнгэргэжэ, Петропавловка тосхоной хамаг зониие үбгэн залуугүй ехээр һонирхуулаа.

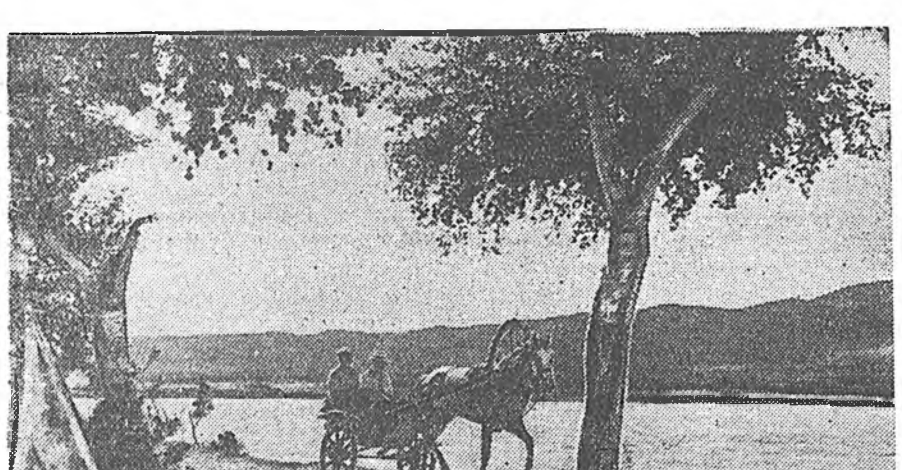
Тус журналай программын ёһоор ВЛКСМ-эй айкомой секретарь нүхэр И. Г. Самбуев уласхоорондын мүнөөнэй байдал тухай лекци уншаа. Нүхэр Самбуев Дунда, Дүтын Зүүн зүгтэхи ушар байдал тухай, ООН-эй Генеральна Ассамблейн тусхай онсо сесси тухай тобшохонооршье, ойлгосотойгооршье хэлэбэ.

Удаа тээнь аймагай больницын ахалагша врач З. П. Пирогова гэгшэ медицинэдэ туйлагдаһан шэнэ амжалта тухай хөөрэжэ үгэбэ. Петропавловкын дунда һургуулиин багша В. Б. Дамбинимаева советскэ хэмэл одон, геофизическэ жэл тухай, тиихэдэ аймгүйсэдкомой культурын таһагые даагша С. И. Шишмарев гурбан жэлэй соёлой добтолгын ябаса тухай хэлэбэ. Аймагай прокурор Аржигаров советскэ хуулиие наринаар сахиха тухай, архи уужархёод, арад зоной ажана амгалан ажаһуухадань һаад, тойбо татагшадтай эрид шангаар бүгэдөөрөө тэмсэхэ тухай хөөрэхэдөө нютагай байдалһаа жэшээнүүдые харуулжа, сугларагшадые һонирхуулба.

Һүүлээрнь зугаа наадан, хатар танца болоо.

В. Башаров.

Нуурай эрьедэ



Саагуураа хадатаһан,
Наагуураа зүлгэтэһэн,
Нугаһатай, галуутай
Нуурай эрьеэр
Арюун агаараар
Амилан ябахада
Аятай даа баһашье!
Һэбшээндэ мэлмэрэн
Хүхэржэ байхыень,
Һэрюухэн даляараа
Һэбижэ байхыень
Хажууһаань һайхашаан
Хаража ябахада
Бахатай даа баһашье!

Ф. Моренецын фото.
Ш. Нимбуевай шүлэг.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Атомна энергиие амгалан ажалда хэрэглэхэ тухай уласхоорондын хоёрдохи конференци

ЖЕНЕВА, сентябриин 2. **(ТАСС-эй тусхай корр. М. Паньшин).**

Атомна энерги амгалан ажалда хэрэглэхэ тухай уласхоорондын хоёрдохи конференциин үдэрэй заседани дээрэ мүн Америкын эрдэмтэ Э. Теллер үгэ хэлээ.

Синтезэй реакциие амгалан тайбан зорилгоор хэрэглэхэ тухай Э. Теллер элидхэл соогоо хэлэбэ. Хэһэн тобшололнуудаа зүб гэжэ гэршэлхын тулада, тэрэ синтезэй реакци тушаа СССР-тэ хэгдэжэ байһан шэнжэлэлгын олон баримтануудые харуулаа. Советскэ эрдэмтын элидхэлэй дэлгэрэнгы һайнаар хэгдэһэндэнь ехээр гайхааб гэжэ Теллер онсолон тэмдэглээ. Термоядерна энергиин генераци хэжэ болохо юм гэжэ Америкын эрдэмтэ хэлэбэ. Тиигэбэшье, энээниие мүнөө зуун жэлдэ бүтээжэ шадахагүй хабди гэжэ тэрэ хэлээ.

ЖЕНЕВА, сентябриин 3. (ТАСС). Сентябриин 3-най үглөөнэй пленарна заседани дээрэ радиоактивна изотопуудые научнаар шэнжэлхэ, промышленностьда, хүдөө ажахыда, медицинэдэ хэрэглэхэ тухай асуудал хэлсэгдээ. СССР, США, Англи, Финляндиин эрдэмтэд энэ асуудалаар элидхэл хээ.

Америкын эрдэмтэ д-р У. Либби түрүүн элидхэл хээ. Тэрэ США-да изотопуудые медицинскэ, хүдөө ажахыда, тусхайлбал, ветеринари, агрономидо хэрэглэһэн тухай юрэнхыгөөр хөөрөө. Ажахын элдэб һалбаринуудта радиоактивна изотопуудай хэрэглэгдэһэнэй ашаар 1957 ондо США-да 500 миллион доллар алмагдаа юм гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Атомна энергиие амгалан ажалда хэрэглэхэ талаар изотопууд онсо ехэ удхашанартай гэжэ Америкын эрдэмтэ онсолон тэмдэглээд, элдэб ороной эрдэмтэдэй хоорондоо холбоотойгоор хүдэлмэрилһэнэй ашаар саашадаа бүри ехэ амжалта туйлагдаха бэзэ гэжэ найдаба.

СССР-тэ радиоактивна изотопуудые хэрэглэхэ тухай баримта түгэлдэр элидхэлые конференцидэ хабаадагшад айхабтар һонирхон шагнаа. Энэ хэрэгые зохёогшодой нэгэн, академик А. В. Топчиев элидхэл уншаа.

— СССР-тэ 90 гаран радиоактивна, 170 тогтууритай изотопууд абтадаг болонхой, мүн изотопуудаар тэмдэглэһэн 360 гаран янзын тэмдэглэмэл изотопуудай соединенинүүд бүтээгдэнэ, кобальт, цезий, стронций, иридий, европия болон бусад элементнүүдһээ 100 гаран түхэлэй элшэ гаргагдадаг болонхой гэжэ элидхэлшэ хэлээ. Мүнөө жэлдэ 70 гаран шэнэ изотопууд абтадаг болохо. Изотоп гаргалгаар СССР өөрынгөө доторой хэрэглэмжые хангахаһаа гадна, хэдэн бусад ороной хэрэглэмжые хангаха, мүн хилын саана изотопуудые ехээр худалдаха аргатай. СССР-эй олон мянган эмхи зургаанууд, хэдэн мянган хүнүүд радиоактивна изотопуудые хэрэглэнэ. Тэдэ изотопууд элдэб олон ушарта хэрэглэгдэдэг юм. Химидэ, хара металлургида, нефтиин промышленностьда, биологидо, радиоактивна изотопуудай яажа хэрэглэгдэдэг тухайнь элидхэл соо дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэбэ.

Биологиин шэнжэлгэнүүдтэ, тусхайлбал, ургамалнуудай физиологидо, амитадай биохимидэ радиоактивна изотопуудые хэрэглэхэ талаар ехэ амжалта туйлагдаа гэжэ элидхэл соо мэдээсэгдэнэ. Фосфор болон кальциин изотопуудай ашаар советскэ эрдэмтэд нуур сөөрэмүүдтэ амитадай үдэдэг хуули ёһые ойлгожо абаа. Хойто Кавказай, Прибалтикын загаһа барилгын хэдэн ажахынууд нуур сөөрэмүүдтэ комплексно органо-минеральна үтэгжүүлгэ оруулдаг болонхой. Энээнэй ашаар тэдэ нуур сөөрэмүүдтэ амидардаг амитад 5 дахин олоор үдэдэг болос.

Ливанһаа Америкын сэрэгые дары гаргуулхын түлөө

БЕЙРУТ, сентябриин 2. (ТАСС). Һаяхан Ливанай шэнэ президент Шехаб Ливанда байдаг США-гэй элшэн сайд Макклинток, мүн Ливанда ошоод байһан Америкын ябаган сэрэгые командалагша генерал Адамс гэгшэдтэй уулзажа, Ливанһаа сэрэгээ гаргажа эхилэгты гэһэн эрилтэ табяа.



Чехословакиин Остравска областиин «Петр Цингр» гэжэ шахтын 58 хүдэлмэрилэгшэд һаяхан «Шкода» гэжэ хүнгэн автомобильнуудые худалдажа абаа.

Зураг дээрэ: горнягууд өөһэдынгөө машинаар ерээд, үзэсхэлэн гоё газарта амаржа байна.

Чехословакиин телеграфна агентствын фото.

Америка, Англида үндэһэ яһанай илгаа ехээр гаргагдана

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 3. **(ТАСС-эй корр. Е. Павлов.).** Сентябриин 3-да Холбоото Штадуудай һургуулинуудай олонхидонь һуралсалай шэнэ жэл эхилээ. Гэбэшье, Америкын бүхы һурагшад номоо үзэжэ эхилхэмнай гэжэ бүгэдөөрөө найдамтайгаар хэлэжэ шадахагүй. Илангаяа ороной урда штадуудтахи негрнүүдэй үхибүүд иигэжэ хэлэжэ шадахагүй байна. Негрнүүд болон сагаан шарайтаниие һургуулида сугтань һургуулхагүйн зорилгоор урда штадуудай хуули гаргадаг, гүйсэдхэхы засагаархид элдэб хэмжээнүүдые яаралтай түргөөр хараална. Сагаан шарайтантай хара шарайтанай сугтаа һурадаг болоходо, «һургуулинуудта ором гуримгүй байдал тогтохо, тэдэнэр хэрэлдэхэ» гэжэ үндэһэ яһанай илгаа гаргагшад хэлэнэ. Негрнүүдые элдэб эсээр айлгаха, гээгдэнги бодолтой хүнүүдые тухиржа, негрнүүдые ехээр үзэн ядадаг болгохо гэһэн кампани дахин эхилбэ. Урда штадуудай зарим городуудта телеграфай столбнуудта негрнүүдэй дүрсэнүүд үлгэгдөө. Үгэ дууладаггүй негрнүүдые хэһээхэ «һайндуратаниие» үндэһэ яһанай илгаа гаргагша Джон Каспер бэдэржэ эхилээ.

Арканзас штадай Литл-Рок городто болон Виргиния штадай хэдэн нютагуудта, түбхын түрүүндэ Арлингтон, Шарлоттсвилль, Норфолкдо мүнөө үедэ илангаяа шанга байдал тогтонхой.

Негр үхибүүдые харшалдагаараа нёдондо дэлхэйн сууда гараһан Литл-Рогто штадай губернатор Фобус негр үхибүүдые сагаан шарайтантай сугтань һургаһан һургуулинуудые һуралсалай жэлэй түрүүшын үдэртэ хааха хүсэлэнтэй. Гүрэнэй «хаамал» һургуулинуудые саашадаа элдэб хүнүүд «өөрынгөө зөөреэр» байлгадаг болохо, тиимэ һургуулинуудта гансал сагаан шарайтанай үхибүүд абтаха гэжэ тэндэхи «хууляар» хараалагдаа.

Сагаан шарайтанай һураха һургуулида нэгэшье негрэй байгаа һаань, тэрэниие дары хааха гэһэн «хуули» Виргиния штадта абтанхай. Штадай губернатор ямар нэгэн һургуулиин 3-дахи, 4-дэхи классуудта негр үхибүүдэй байгаа һаань, энэ һургуулиие хаагаад, дахин нээхэ эрхэтэй. Тиихэдээ 3-дахи, 4-дэхи классуудгүйгөөр нээхэ байна. Эдэ классуудта һуража байһан сагаан шарайта үхибүүд ондоо һургуулинуудта оруулагдаха. Иигэжэ элдэб эсын аргаар үндэһэ яһанай илгаа гаргагшад негр үхибүүдые сагаан шарайтантай хамта һургуулхагүй гэжэ оролдоно.

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 3. (ТАСС). Виргиния штадай Арлингтон городой һургуулиин совет сагаан шарайтанай һурадаг һургуулида 30 негр үхибүүдые абахагүй гэһэн шиидхэбэри гаргаа. Эдэ үхибүүд тухай хэрэг районой сүүдтэ үгтөө. Үндэһэ яһанай илгаа иигэжэ гаргадагаа далдалхын тулада районой засагаархид элдэб мэхэ гохо гаргана гэжэ сүүд дээрэ элирээ. Тусхайлбал, тэдэнэр негрнүүд сагаан шарайтантай һуража шадахагүй, юундэб гэхэдэ тэдэнэр «мохоо молхинууд» гэжэ хэлэнэ. Һургуулида орохын тулада негр үхибүүдэй анкетэдэ үгэһэн харюунуудынь «ехэ тулюур» гэжэ тэдэнэр хэлэдэг. Гэбэшье, сагаан шарайтад һургуулида ороходоо гү, али ондоо һургуулида эльгээгдэхэдээ ямаршье анкетэдэ харюусадаггүй.

Хэрбээ сагаан шарайтантай хамта негрнүүдые һургаха гэһэн шиидхэбэри сүүдэй абаа һаань, би тиимэ һургуулиие дары хаахаб гэжэ Виргиния штадай губернатор Олмонд мэдүүлээ.

ЛОНДОН, сентябриин 2. (ТАСС). Британска Гвианаһаа болон Англиин бусад колонинуудһаа ерэһэн негрнүүдтэ Лондоной үндэһэ яһанай илгаа гаргагшад гурбадахи үдэрөө үһэрин добтолжо байна. Сентябриин 1-дэ Ноттингхилл-Гейт гэжэ райондо 2 мянган хулигаанууд негрнүүдэй һуудаг гэрнүүдые шулуугаар, бутылкануудаар шэдээ. Хэдэн хүнүүд гэмтээгдээ. Мүн Паддингтон гэжэ райондо хулигаанууд негрнүүдэй эдеэлдэг кафедэ һүйд татажа, ехэ хохидол ушаруулаа.

Үндэһэ яһанай илгаа гаргагшад бүри үнгэрэгшэ неделиин эсэстэ элдэбээр аашалжа эхилээ юм. Ноттингем городто хутага, томо мунса, түмэр бариһан 200 гаран хулигаанууд негрнүүдые сохёо. Олон негрнүүд гэмтээгдэжэ, больницада ороо. Лондондо үндэһэ яһанай илгаа гаргагшад үйлсөөр ябаһан бүхы негрнүүдые сохиһон байна.

Августын 23, 30-да негрнүүдые сохиһон хулигаануудай сүүд сентябриин 1-дэ Ноттингемдэ болоо. 5 хүн гурба һара түрмэдэ һууха болоо. Бэшэниинь бага сагын яла түлэлгөөр һалаа.

Үндэһэ яһанай илгаа гаргагшадай иигэжэ аашалдаг болоһондонь Англиин олониитэ ехээр һанаата болоно. Англида үндэһэ яһанай илгаа гаргагдадаггүй гэжэ хуулита хэблэлэй харуулха гэжэ оролдобошье, зарим газетэнүүд иимэ илгаагай ехээр гаргагдадаг тухай баримтануудые мэдээсэнэ.

«Дейли Миррор», «Ньюс Кроникл», «Дейли Уоркер» болон бусад газетэнүүд үндэһэ яһанай илгаа гаргагшадай ябуулгые буруушаагаа.

ЛОНДОН, сентябриин 3. (ТАСС). Сентябриин 2-ой үдэшэлэн Лондоной Ноттингхилл-Гейт гэжэ райондо зуу гаран хулиганууд сугларжа, «хара шарайтаниие үгы хэе!» гэжэ ябажа хашхаралдаа. Мүн тэдэнэр автомобиль сооһоо шатадаг юумэтэй бутылкануудые хаяа. Полицинхид олоороо ерэжэ, эдэнэй аашалалгые болюулһан байна.

Вест-Индиһээ болон Англиин бусад колонинуудһаа негрнүүдэй Англи ерэхые хорихо гэһэн эрилтэнүүд, мүн негрнүүдые ехээр харшалалга Англиин олониитые һанаата болгожо, дурыень гутаана. Элдэб хулигаанууд иигэжэ аашална бэшэ, харин үндэһэ яһанай илгаа зорюута гаргагдажа байна гэжэ тэдэнэр тоолоно. Үндэһэ яһанай илгаа гаргадаг хулигаанууд мүнөө дахин бодожо байһан фашистска этэгээдүүдтэй холбоотой гэһэн мэдээсэлнүүд хэблэлдэ олоор толилогдоо. «Англида гансал сагаан шарайтан ажаһууха ёһотой» гэжэ фашистнууд номноно гээд «Таймс» газетэ мэдээсэнэ.

ЛОНДОН, сентябриин 3. (ТАСС). Англида үндэһэ яһанай илгаагай гаргагдажа байһандань ехээр һанаата боложо байнабди гэжэ Вест-Индиин федерациин правительство мэдүүлээ. Федерациин премьер-министрын орлогшо Лакорбиньер энэ асуудалаар Англиин правительствын гэшүүдтэй хөөрэлдэхэеэ дары Лондон ниидэхэнь гэжэ соносхогдоо.

Англи ядерна буу зэбсэг тэһэлэн туршана

ЛОНДОН, сентябриин 2. (ТАСС). Номгон океанай Рождество арал дээрэ Англи сентябриин 2-то ядерна буу зэбсэг дахин тэһэлэн туршаба гэжэ мэдээсэгдэнэ.

КПК-гэй Центральн[ой] Комитедтэ КПСС-эй бэлэг бариба

ПЕКИН, сентябриин 3. (... КНР-тэ СССР-эй хэрэгүүд... даг саг зуурын этигэмжэтэ... Антонов Советскэ Союзай ... нистическэ партиин Цен... Комитедэй бэлэг—«Агууехэ ... байдалай хуудаһанууд» гэжэ ... скэ документальна фильм ... Коммунистическэ партиин ... ральна Комитетэ дамжуул... Энэ фильм соо научна ком... мын үндэһэ һуури табигш... Марксын ажабайдал, ажал... тухай хөөрэгдэнэ.

Хитадай Коммунистическ... тиин ЦК-гэй секретариадай ... Ван Цзя-сян бэлэг абаха ... КПСС-эй ЦК-да үнэн з... баясхалан хүргөө.

Англиин корабльну[д] хэжэ байгаа хуу[ли] буса ябуулгые Исл[андиин] буруушаана

РЕЙКЬЯВИК, сентябри... (ТАСС). Исландиин эрьеһээ ... урдань дүрбэн милиин турш... доо оронууд загаһа бариха ... байһан һаа, мүнөө энэ хор... газарые 12 далайн миль ... үргэдхэхэ гэһэн хуули абтаа...

Гэбэшье, англиинхид энэ... лииень тооногүй. Сентябриин ... хуулиин хүсэндөө ороһон үд... лиин 11 траулер хоригдоһон ... загаһа баряа. Тэрэниие Англ... рэгэй корабльнууд харууһалж... ландиин харуулай суднануу... тэлүүлээгүй.

Англиин иимэ хуули буса... га хэжэ байһыень буруушаа... ландиин Гадаадын хэрэгүүд... нистр Гундмундссон Рейк... байдаг Великобританиин ... сайд Джилкристда иигэжэ ... бэ: «Англиин сэрэгэй судна... ябуулгые Исландиин правите... эрид буруушаана. Юундэб ... энэ ябуулгань Исландиин х... эрхэ сүлөөень дабаһан ябада... Тиимэһээ Англиин сэрэгэй ко... нууд саашадаа энэ ябуулгая... люулха ёһотой».

Д. Хаммаршел[ьд] Каир ерээ

КАИР, сентябриин 3. (Т... ООН-эй генеральна секрета... Хаммаршельд сентябриин 3-н... лөөгүүр Каир ерээ.

Ливан Иордани хоёрһоо ... дын сэрэг гаргаха тухай О... Генеральна Ассамблейн шии... риие дүүргэхэ тушаа асууда... шэн хэлсэхын тулада Хаммар... ОАР ерэбэ гэжэ «Аль-Ахра... зетэ бэшэнэ. «Ливан, Иор... эзэлээд байһан гадаадын ... Дунда Зүүн зүгтэхи бүхы нютаг... та аюул тохёолдуулжа байна... хи нютагууд гадаадын эзэр... һээ сүлөөлэгдэхэ ёһотой. Э... оронуудай арадууд өөһэдынгөө ... тоодын хэрэгүүдтэ бусадые ... суулжа байхагүй» гэжэ газе... солон тэмдэглэнэ.

Америкын сэрэгшэд Лив[анай] шэнэ газарнуудые эз[элнэ]

БЕЙРУТ, сентябриин 3. (Т... Һүүлэй үдэрнүүдтэ Америкы... мандовани сэрэгэйнгээ частьн... иишэ тиишэнь хүдэлгэжэ, ... талаар ехэ удхашанартай ... хэдэн шэнэ газарнуудые эзэлэ... Ливанай газетэнүүд мэдээсэн...

Тусхайлбал, Америкын сэр... Санин гэжэ нэрэтэй хадануудые ... лээд, тэндэ элдэб барилга хэж... на. Мүн Ливанай олон ха... дээрэ америкынхид вертолё... бууха талмайнуудые түхеэрэ... толёдууд саг үргэлжэ Ливан... зар дээгүүр ниидэнэ.

Буһалгаашадай эзэлжэ бай... зар дээгүүр һүүлэй үедэ Аме... сэрэгэй самолёдуудай ниидэх... гэдөө. Америкын танкова под... ленинүүд харгынуудые хааг... һалгаашадай эзэлээд байһан ... нуудые тойрожо, түхэрэн ... соо зогсоно.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУ[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26 Телефоны редакции: редактора 46-32, зам редактора—32-74, отв секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32 Для междугородных переговоров—16.

Н00830 Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 465[...]